

Exploring the Relationship between Characteristics of Sociable Spaces and Security of Residential Complexes in Kermanshah City¹

Zohreh Khamoushiz

PhD student in Architecture, Hamedan Branch, Islamic Azad University, Hamedan, Iran

Sara Jalalian²

Associate Professor, Department of Architecture, Hamedan Branch, Islamic Azad University, Hamedan, Iran

Mohammad Mehdi Soroush

Associate Professor, Department of Architecture, Hamedan Branch, Islamic Azad University, Hamedan, Iran

Received: 21 January 2025   Revised: 15 February 2025   Accepted: 2 March 2025

Abstract

Considering the interplay of social interactions and environmental security, especially in a specific cultural context, can offer new insights and broaden the literature. This study aims to develop a conceptual model of the relationship between the indicators of sociable spaces and security in residential complexes. This is an applied study with a descriptive-analytical design. The study data were collected using both library research and a field survey. In the qualitative part, an interview was conducted by presenting open-ended questions to a group of specialists and experts in this field (n=30). After collecting the data, the answers were coded and entered into the MAXQDA 2020 software, and finally, the research indicators were obtained. In the next step, data

---

1. This article is extracted from the first author's doctoral thesis titled "Explanation of the relationship between the characteristics of sociable space and the security of residential complexes (Case study: residential complexes in Kermanshah city)" submitted to the Islamic Azad University, Hamedan Branch.

2. Corresponding Author. Email: sjalalian@iau.ac.ir

©2024 The author(s). This is an open access article under the CC BY license:

<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

How to cite this article: Khamoushiz, Z., Jalalian, S. and Soroush, M. M. (2025). Exploring the Relationship between Characteristics of Sociable Spaces and Security of Residential Complexes in Kermanshah City. *Journal of Geography and Regional Development*, 23(3),155-196. Doi: 10.22067/jgrd.2025.91747.1524

collection was conducted according to the research questions using a 5-point Likert-scale questionnaire. The statistical population of the study consists of people living in the residential complexes of Kasra, Azadi, Rezvan, Rahan, Hasht Behesht, and Zeytun in Kermanshah, which consists of 6588 people. A sample size of $n=364$ people was estimated using the Cochran formula. Data analysis revealed that in residential complexes, physical factors and their characteristics, such as space form, legibility, continuity, permeability, scale, light and brightness, contribute to natural monitoring. In these cases, the necessary condition for monitoring was light and brightness. According to the respondents, the main variable "characteristics of social spaces" had a positive relationship with the dependent variable "social security of Kermanshah residential complexes".

Keywords: Social Space, Security, Social Interactions, Residential Complexes, Kermanshah.

تبیین رابطه ویژگی‌های فضای اجتماع‌پذیر و امنیت مجتمع‌های مسکونی در شهر کرمانشاه^۱

زهره خاموشی (دانشجوی دکتری معماری، واحد همدان، دانشگاه آزاد اسلامی، همدان، ایران)

khamoushiz@gmail.com

سارا جلالیان (دانشیار گروه معماری، واحد همدان، دانشگاه آزاد اسلامی، همدان، ایران. نویسنده مسئول)

sjalalian@iaui.ac.ir

محمد مهدی سروش (دانشیار گروه معماری، واحد همدان، دانشگاه آزاد اسلامی، همدان، ایران)

soroush@gmail.com

چکیده

توجه به رابطه دوسویه تعاملات اجتماعی و امنیت محیطی خصوصاً در یک بستر فرهنگی خاص می‌تواند دیدی نوین و توسعه‌ای از مطالعات پیشین باشد. هدف این پژوهش تدوین مدلی مفهومی از رابطه بین شاخص‌های فضاهای اجتماع‌پذیر و امنیت در مجتمع‌های مسکونی است. پژوهش حاضر به لحاظ هدف، کاربردی و از نظر نوع و ماهیت، در زمره تحقیقات توصیفی - تحلیلی است. اطلاعات مورد نیاز این پژوهش به دو روش کتابخانه‌ای و میدانی جمع‌آوری گردیده است. در بخش کیفی مصاحبه به صورت سؤالات باز از گروه متخصصان و خبرگان این حوزه به تعداد سی نفر تهیه گردید. پس از جمع‌آوری داده‌ها، پاسخ‌ها کدگذاری شده و در نرم‌افزار MAXQDA 2020 وارد شده و در نهایت شاخص‌های مورد پژوهش به دست آمده است. پس از آن، در روش میدانی، جمع‌آوری داده‌های اولیه با توجه به پرسش‌های پژوهش از طریق طراحی پرسش‌نامه طیف لیکرت ۵ مقیاسی انجام شده است. جامعه آماری پژوهش را شهروندان ساکن مجتمع‌های مسکونی کسری، آزادی، رضوان، راهان، هشت‌بهشت و زیتون در شهر کرمانشاه که مشتمل بر ۶۵۸۸ نفر است، تشکیل می‌دهد و حجم نمونه با فرمول کوکران ۳۶۴ نفر برآورد گردیده است. تحلیل داده‌ها

۱. این مقاله برگرفته از رساله دکتری معماری زهره خاموشی با عنوان «تبیین رابطه ویژگی‌های فضای اجتماع‌پذیر و امنیت مجتمع‌های مسکونی نمونه مطالعاتی (مجتمع‌های مسکونی شهر کرمانشاه)» در دانشگاه آزاد اسلامی واحد همدان است.

نشان داده است که در مجتمع‌های مسکونی، عوامل کالبدی و ویژگی‌های آن‌ها که منجر به نظارت طبیعی می‌شوند؛ مواردی از قبیل فرم فضا، خوانایی، پیوستگی، نفوذپذیری، مقیاس، نور و روشنایی است. در این موارد، شرط لازم برای نظارت نور و روشنایی بوده است. از دیدگاه پاسخگویان متغیر اصلی «ویژگی‌های فضاهای اجتماع‌پذیر» با متغیر وابسته «امنیت اجتماعی مجتمع‌های مسکونی کرمانشاه» رابطه مثبت داشته است.

واژگان کلیدی: فضای اجتماع‌پذیر، امنیت، تعاملات اجتماعی، مجتمع‌های مسکونی، کرمانشاه.

۱. مقدمه

روند کاهشی اجتماع‌پذیری، یکی از مباحث مورد علاقه صاحب‌نظران معماری معاصر است. در دهه‌های اخیر ابعاد انسانی و کیفیت اجتماعی مکان مورد توجه محققان قرار گرفته است. برخی از پژوهشگران به بررسی عوامل تسهیل‌کننده تعامل اجتماعی در فضاهای جمعی توجه کرده‌اند (لینچ^۱، ۲۰۰۸: ۲۹؛ جاکوبز^۲، ۲۰۱۶: ۴۹). فضاهای جمعی و اجتماع‌پذیر، طیف گسترده‌ای از فضاها را شامل می‌شوند. یکی از مهم‌ترین جنبه‌های فضای جمعی، ایجاد فرصت‌های لازم برای تعاملات اجتماعی است. هنگامی که افراد با دیگران ارتباط برقرار می‌کنند، ارتباط قوی خود با جامعه و فضا دارند. این عامل می‌تواند براساس میزان حضور گروه‌های مختلف اجتماعی، شبکه‌های اجتماعی و زندگی در یک روز اندازه‌گیری و ارزیابی شود (ایرانمنش و بیگدلی، ۱۳۹۲: ۵۱). یک فضای جمعی خوب باید به اندازه‌ای مفید باشد که هم امکان ایجاد اجتماع را فراهم کند و هم برای افراد انعطاف‌پذیر باشد. فضای جمعی خوب باید به‌جای تقسیم شدن به فضاهای دیگر به‌طور کامل به هم مرتبط و یکپارچه

---

1. Lynch

2. Jacobs

باشد و فرصت‌هایی برای مردم فراهم کند تا فعالیت‌های خود را انجام دهند (گل^۱ و اسور^۲، ۲۰۱۳: ۹۴).

با نگاهی به تجربه کشورمان در زمینه ساخت مجتمع‌های مسکونی، آشکار می‌شود که رویکرد غالب آنها، رویکردی تک‌بعدی‌نگر بوده که در آن صرفاً به ساخت فضایی برای اقامت و استراحت، اشتغال و یا مکانی برای جذب سرریز جمعیت کلان‌شهرها توجه شده است (جهانبخش^۳ و قلی‌پوردمیه^۴، ۲۰۱۲). از سوی دیگر فقدان تاریخ، فرهنگ و خاطره جمعی در این مجتمع‌ها و به دنبال آن در اولویت قرار دادن مسائل مالی، توجیهات اقتصادی و... باعث گردیده که مسئله هویت و در پی آن حس تعلق مکانی در آنها، به مثابه مسئله‌ای فرعی تلقی گردد (حاجیان‌زیدی^۵ و همکاران، ۲۰۲۰ و زرقانی^۶ و همکاران، ۲۰۲۲). درواقع در این زمینه، توسعه شتابان عرصه‌های شهری طی دهه‌های اخیر حیات اجتماعی ساکنان را تحت تأثیر قرار داده است و باعث شده توجه معماران و شهرسازان بیشتر بر جنبه‌های کالبدی و فیزیکی شهر معطوف گردد که پیامد این رویکرد تک‌بعدی به توسعه شهری، غافل ماندن از تأثیرگذاری فضاهای طبیعی و سبز شهری، اجتماع‌پذیری، حس تعلق و هویت ساکنان است (بهزادپور، ۱۳۹۷: ۱۸۴؛ حسینی و همکاران، ۱۳۹۸). ازاین‌رو در طول سال‌ها، محققان و متخصصان متعددی به بررسی فضاهای جمعی پرداخته‌اند تا نوع‌شناسی، توابع، تحولات و مشارکت‌ها در این فضاها را مورد بررسی قرار دهند. مطالعات در این حوزه به سرعت در حال گسترش هستند، زیرا اجتماع‌پذیری در جوامع اهمیت زیادی پیدا کرده است. اکثر مطالعات نشان داده‌اند که نقش فضاهای جمعی به عنوان فضایی اجتماعی هنوز به همان اندازه که در گذشته بوده است، بسیار مهم و باارزش است. بالاین حال، مهم است که ما به هر فضای جمعی در ارتباط با زمینه اجتماعی و محلی

---

1. Gehl

2. Svarre

3. Jahanbakhsh

4. Gholipourdomyeh

5. Hajian Zeidy

6. Zarghani

خود، از لحاظ کالبدی، فیزیکی و اجتماعی نگاه کنیم (ناسوشن^۱ و زارا^۲، ۲۰۱۲: ۴۷۰؛ علمی و همکاران، ۱۳۹۹: ۲۰۷-۱۸۷؛ برهانی‌فر و همکاران، ۱۴۰۰: ۱۰۶-۹۱). علاوه بر این در طی سالیان متمادی پژوهشگران و متخصصان متعددی به بررسی فضاهای جمعی پرداخته‌اند تا تحولات و مشارکت‌ها را در این فضاها مورد بررسی قرار دهند. مطالعاتی از این قبیل امروزه هم از اهمیت بالای برخوردار است؛ زیرا همواره فضاهای جمعی در سراسر جهان به صورت پویا در حال رشد و تغییر هستند (حاجیان‌زیدی و همکاران، ۲۰۱۷؛ صادق‌صابری و همکاران، ۲۰۱۶). علاوه بر این، در دهه‌های اخیر ابعاد انسانی و کیفیت اجتماعی مکان مورد توجه برنامه‌ریزان و طراحان قرار گرفته است؛ اما ارتباط میان فضاهای جمعی مختلف کمتر بررسی شده است. در این پژوهش، با بررسی ارتباط متقابل فضاهای جمعی و تعامل‌پذیری، ضمن اشاره به روند رو به کاهش تعاملات اجتماعی در فضاهای جمعی معاصر، اهمیت موضوع براساس نظریه‌های زبان‌شناسی و روان‌شناسی محیط تبیین خواهد شد. مباحث زبان‌شناختی با تأکید بر مؤلفه‌های کالبدی و مدل‌های روان‌شناختی با تأکید بر مؤلفه‌های رفتاری- ادراکی، جایگاه اصل ارتباط در طراحی محیط را روشن‌تر می‌سازند. در چارچوب تحقیق و براساس مفهوم ارتباط، هرگونه تعامل مبتنی بر اصولی چون جزء، کل و رابطه فضاهای متقابل تحقق‌یافته و ارتباط فضاها نقش اساسی در تعامل‌پذیری دارد. بنابراین میزان تعامل با معیارهایی چون عملکرد (نوع کاربری)، مجاورت و جهت‌گیری قابل تبیین و سنجش است، بنابراین ضرورت تحقیق متوجه فضاهای جمعی است که تشویق افراد به تعامل، فرصت‌هایی برای ارتباط و کنار هم بودن ایجاد می‌نماید.

علاوه بر این، ایجاد فضاهای آرام و به دور از نابسامانی اجتماعی و نیز افزایش کیفیت محیطی از طریق توجه به نیازهای اساسی زندگی شهری به عنوان مطلوبیت فضای شهری به حساب می‌آید. در بسیاری از موارد نوع طراحی فضای کالبدی، نقشی که مکان خاص به خود می‌گیرد و ابعاد اجتماعی

---

1. Nasution

2. Zahrah

یک محدوده منجر می گردد که فضاها امن یا بالعکس ناامن گردند. به عبارتی دیگر فضاهای شهری با ویژگی هایشان به نحوی محرک بروز جرم هستند. جدای از اثرات اجتماعی و فرهنگی ناشی از برنامه ریزی و طراحی، محیط های امن شهری بر الگوهای رفتار شهروندی و بهبود کیفیت محیطی فضاهای شهری، کاهش جرائم شهری و کاستن وقوع جرم، موضوع مستقل با اهمیتی است (لطفی و همکاران، ۱۳۹۳: ۴۱). کلان شهرهای ایران روزبه روز در حال گسترش هستند؛ گسترش شهرهای امروزی و کمبود فضاهای عمومی شهری مناسب، ازدحام و ترافیک بیش از حد جمعیت و فعالیت ها را در این فضاهای عمومی بیش از پیش کرده اند. فرآیند شکل گیری این درهم تنیدگی ها، کلان شهرها را با افزایش بی سابقه ناامنی مواجه ساخته است. جین جیکوبز با انتشار کتاب «مرگ و زندگی شهرهای آمریکایی» (۱۹۶۱)، به عنوان یکی از نخستین نظریه پردازان در حوزه امنیت شهری شناخته می شود. او با تفکیک واضح عرصه های عمومی و خصوصی، معتقد است که امنیت در فضاهای عمومی با حضور و نظارت طبیعی ساکنین از طریق تنوع فعالیت ها و عملکردهایی که مردم را جذب می کند، تقویت می شود. همچنین نیومن (۱۹۷۳)، در کتاب «مردم و طراحی در شهر پرنخسونت» درباره تغییر ساختار محیط شهری پیشنهادهایی ارائه می دهد. از جمله ایجاد ظرفیت کالبدی نظارتی در فضا تا فرصت نظارت برای ساکنان و دیگر نهادها ممکن گردد.

شهر کرمانشاه، مانند بسیاری از شهرهای در حال توسعه، شاهد گسترش مجتمع های مسکونی بوده است. این مجتمع ها، در حالی که پاسخی به نیاز فزاینده به مسکن هستند، چالش هایی را نیز به همراه دارند. یکی از مهم ترین این چالش ها، مسئله امنیت و کیفیت فضاهای اجتماع پذیر در این مجتمع ها است. در شهر کرمانشاه، فضاهای اجتماع پذیر در مجتمع های مسکونی اغلب فاقد طراحی مناسب و برنامه ریزی کافی هستند. این امر منجر به کاهش تعاملات اجتماعی، افزایش حس انزوا و در نهایت، کاهش امنیت ساکنان می شود. از یک سو، طراحی نامناسب این فضاها می تواند فرصت هایی را برای ارتکاب جرم ایجاد کند و از سوی دیگر، عدم وجود فضاهای مناسب برای تعاملات اجتماعی، حس تعلق و مسئولیت پذیری را در بین ساکنان کاهش می دهد. بنابراین، مسئله اصلی این پژوهش بررسی

چگونگی طراحی و بهسازی فضاهای اجتماع‌پذیر در مجتمع‌های مسکونی شهر کرمانشاه است؛ به گونه‌ای که همزمان امنیت ساکنان ارتقا یابد و تعاملات اجتماعی تقویت شود. این پژوهش به دنبال شناسایی ویژگی‌های فضایی و اجتماعی است که می‌توانند به ایجاد فضاهای اجتماع‌پذیر امن‌تر و تعاملی‌تر در مجتمع‌های مسکونی کرمانشاه کمک کنند.

۲. پیشینه تحقیق

در ارتباط با موضوع پژوهش تحقیقات مختلفی انجام گرفته که در ادامه به پاره‌ای از این پژوهش‌ها اشاره می‌گردد:

فاستر^۱ و همکاران در سال ۲۰۱۴ با یک مدل رگرسیون خطی تأثیرات ترس از جرم در راه رفتن و پیاده‌روی افراد را در استرالیا بررسی و تحلیل کردند. نتایج یافته‌های آن‌ها نشان می‌دهد که با افزایش مداخلات و بهبود تصمیم‌گیری‌ها می‌توان ترس از جرم را کاهش و میزان پیاده‌روی را افزایش داد. در سال ۲۰۱۳، اشنایدر و کیتچن^۲ روند توسعه پیشگیری از جرم از طریق طراحی محیطی را در ایالات متحده و بریتانیا به‌طور جداگانه تجزیه و تحلیل و سپس مقایسه کردند. هدف آن‌ها ارائه تجارب این دو کشور به سایر کشورهایی بود که مایل به استفاده از این رویکرد هستند. پاول^۳ و همکاران در سال ۲۰۱۳ پس از بررسی روند پیشگیری از جرم از طریق طراحی محیطی در کشورهای غربی، انتقال این نظریه را در امارات متحده عربی مورد بررسی قرار داده‌اند. آن‌ها همچنین چالش‌های پیش روی این نظریه در این مناطق را برجسته کرده‌اند و معتقدند که با دانش میان‌فرهنگی می‌توان پیشگیری از جرم را در این مناطق توسعه داد. علاوه‌براین، پژوهش‌های انجام‌شده نشان می‌دهد، از جمله عوامل کیفی محیط مصنوع که به لحاظ نظری یا طبق شواهد تجربی بر تعاملات اجتماعی تأثیرگذارند می‌توان به وجود عناصر و نقاط کانونی مانند عناصر هنر جمعی، اغذیه‌فروشی، پیاده‌راه پیوسته و

---

1. Foster

2. Schneider & Kitchen

3. Paul

مکان نشستن (اونس^۱، ۲۰۰۳؛ سمنزا^۲، ۲۰۰۳)، طبیعت (کو^۳ و همکاران، ۱۹۹۸؛ کولی^۴ و همکاران، ۱۹۹۷)، ساختمان‌ها و مناظر جذاب (بادرورث^۵، ۲۰۰۰؛ لاند^۶، ۲۰۰۲؛ ناسر^۷، ۱۹۹۴)، تأثیر فضای سبز بر حس اجتماعی مکان و دوستانه بودن محیط (بوبر^۸ و همکاران، ۲۰۰۷؛ جوی^۹ و همکاران، ۲۰۱۰؛ کرنی^{۱۰}، ۲۰۰۶؛ لاند^{۱۱}، ۲۰۰۳)، عدم بروز رفتارهای غیرمردنی مانند: تخریب‌گرایی محیطی و رهاسازی زباله‌ها (فرانسیس^{۱۲}، ۱۹۸۹؛ پرکینس و لانگ^{۱۳}، ۲۰۰۲) اشاره داشت. در پروژه آمریکایی موسوم به PPS (۲۰۰۸) که براساس تحقیق ویلیام وایت پایه‌گذاری شده است، فضاهای جمعی موفق و باکیفیت بالا، واجد مشخصه‌هایی چون پاسخگویی به مسائل دسترسی، فعالیت و استفاده، آسایش، تصورپذیری و نیز اجتماع‌پذیری شناخته شده‌اند. چنین فضاهایی شامل طیفی از فعالیت‌ها برای کاربران مختلف، احساس ایمنی، تمیزی و جذابیت، صندلی‌های نشستن و امکان تعامل اجتماعی هستند.

جلالیان و همکاران (۱۴۰۱) پژوهشی با عنوان «تبیین نقش عناصر کالبدی محیط در امنیت مجتمع‌های مسکونی (نمونه مطالعاتی: مجتمع‌های مسکونی شهر همدان)» انجام داده‌اند. نتایج این تحقیق نشان می‌دهد برخی عوامل کالبدی به‌تنهایی و برخی از طریق عوامل اجتماعی در امنیت مجتمع‌های مسکونی نقش دارند. دسته‌بندی مطالعات امنیت مجتمع‌های مسکونی در سه سطح کلان، میانه و خرد، همچنین معرفی عوامل فرهنگی، منطقه شهری و بافت پیرامون مجتمع در سطح کلان

1. Evans
2. Semenza
3. Kuo
4. Coley
5. Butterworth
6. Lund
7. Nasar
8. Buber
9. Joye
10. Kearney
11. Lund
12. Francis
13. Perkins & Lung

مطالعات امنیت از مهم‌ترین دستاوردهای این پژوهش هستند. برهانی‌فر و همکاران (۱۴۰۰) پژوهشی با عنوان «بررسی مؤلفه‌های تأثیرگذار بر اجتماع‌پذیری مجتمع‌های مسکونی با رویکرد حفظ خلوت (نمونه مورد مطالعه: مجتمع مسکونی ششصد دستگاه مشهد)» انجام داده‌اند. یافته‌های آزمون تی‌تک نمونه جامعه آماری نشان داد میانگین تمامی مؤلفه‌ها و زیرمؤلفه‌ها بالاتر از مقدار متوسط به دست آمده و تمامی مؤلفه‌ها و شاخص‌های تعیین‌شده دارای تأثیر نسبتاً زیادی بر تعاملات اجتماعی هستند ($p < 0/05$). میانگین مؤلفه فواصل میان‌فردی برابر با $4/4$ ، مرز و قلمرو برابر با $3/4$ ، مشخصات کالبدی برابر با $12/4$ و حریم سمعی بصری برابر با $6/4$ هستند. نتایج آزمون رتبه‌بندی فریدمن همچنین نشان داد که مؤلفه‌های مرز و قلمرو و فواصل میان‌فردی دارای بیشترین میانگین رتبه و در نتیجه بیشترین تأثیر را بر تعاملات اجتماعی دارند. همچنین در میان زیرمؤلفه‌ها، انعطاف‌پذیری کالبدی، همگنی اجتماعی و انعطاف‌پذیری میان‌فردی دارای بالاترین میانگین رتبه و بیشترین تأثیر بر تعاملات اجتماعی هستند. علمی و همکاران (۱۳۹۹) پژوهشی با عنوان «اجتماع‌پذیری کالبدی مجتمع‌های مسکونی برای گروه سالمندان در تبریز (مطالعه موردی: مجتمع‌های مسکونی ستارخان آسمان، علامه امینی و سپیدار)» انجام داده‌اند. براساس نتایج حاصل از مشاهده در مجتمع ستارخان فضای نشستن، امکانات رفاهی، عناصر طبیعی، مبلمان سالم و دسترسی در محوطه، در مجتمع آسمان طبیعت، عناصر تزیینی، در مجتمع سپیدار ایمنی و کفسازی پیاده، دسترسی مناسب و در مجتمع علامه امینی امکانات رفاهی در اولویت بالاتری قرار داشته‌اند. براساس جمع‌بندی کلی در چهار مجتمع منتخب، راهکارهایی جهت بهبود اجتماع‌پذیری مجتمع‌های مسکونی برای سالمندان به دست آمد. هاشم‌پور و سامی (۱۳۹۸) پژوهشی با عنوان «کیفیت محیطی مؤثر در حیات‌پذیری مجتمع‌های مسکونی (مطالعه موردی مجتمع مسکونی امام، چمران، آسمان شهر تبریز)» انجام داده‌اند. نتایج تحقیق حاکی از آن است که تحقیق کیفیت محیطی با توجه به نیازهای حیات انسان در حیات‌پذیری مجتمع‌های مسکونی مؤثر هستند. کیفیت محیطی در برگیرنده مؤلفه‌های مادی (عوامل کالبدی، زیست‌محیطی) و ادراکی (فرهنگی، روانی و اجتماعی) است و در نهایت مشخص شد که عوامل

روانی تأثیر بیشتری در حیات‌پذیری مجتمع‌های مسکونی دارد. کرمی و محمدحسینی (۱۳۹۷) پژوهشی با عنوان «بررسی تأثیر اجتماع‌پذیری فضاهای عمومی بر پایداری اجتماعی مجتمع‌های مسکونی، نمونه موردی: مجتمع‌های مسکن مهر اردبیل» انجام داده‌اند. نتایج حاصل از آزمون داده‌ها مبین این موضوع است که وجود فضاهای اجتماع‌پذیر بر افزایش سطح پایداری اجتماعی در مجتمع‌های مسکونی تأثیرگذار است؛ موضوعی که به وسیله مصاحبه‌ها و مشاهدات نیز تأیید گردید. از طریق انطباق داده‌های حاصل از تحلیل پرسشنامه‌ها، مصاحبه‌ها و مشاهدات، متغیرها و ویژگی‌های محیطی مرتبط با اجتماع‌پذیری فضاهای عمومی مجتمع‌های مسکونی استخراج و دسته‌بندی شد. در پایان اشاره می‌شود که راهکارهای ایجاد فضاهای اجتماع‌پذیر چون فضاهای سبز، فضاهای بازی کودکان، مراکز تجاری و مراکز فرهنگی، اندازه مناسب کالبدی - اجتماعی فضا، بهبود آسایش زیستی و تنوع بصری، نقش بسزایی در تأمین اجتماع‌پذیری فضاهای عمومی و ارتقای پایداری اجتماعی مجتمع‌های مسکونی دارند. لطفی و همکاران (۱۳۹۳)، در مقاله خود با عنوان «بررسی و تحلیل حضور زنان در فضاهای عمومی (مطالعه موردی: شهر میاندوآب)»، به بررسی و تحلیل حضور زنان در فضاهای عمومی پرداختند. نتایج نشان می‌دهد که مؤلفه فرهنگی - اجتماعی بیشترین تأثیر را بر میزان حضور زنان در فضاهای شهری داشته است. همچنین نتایج تحلیل مسیر نشان می‌دهد که تمام متغیرها به‌صورت مستقیم یا غیرمستقیم بر میزان حضور زنان مؤثر بوده‌اند. کار و همکاران (۱۹۹۲) فضای جمعی خوب را حمایتگر، مردمی و واجد معنا تعریف می‌کنند که پاسخگوی نیازهای بنیادین انسانی مانند آسایش، تعامل فعال و غیرفعال بوده و امکان کشف محیط را فراهم می‌سازد. یان گل (۲۰۰۸) بر ضرورت طراحی فضاهای جمعی برای مردم و تعاملات اجتماعی تأکید می‌کند.

فرآیند اجتماع‌پذیری، با برقراری تعامل و ارتباط اجتماعی بین بهره‌برداران هر فضای عمومی و مشترک معماری قابل حصول است (فرگاس، ۱۳۹۹، ۴۸) و قابلیت شرکت مؤثر در تعامل با دیگران، چه در زندگی خصوصی و چه در زندگی عمومی و حرفه‌ای انسان‌ها، از اهمیت حیاتی برخوردار است. وجود فضاهای عمومی دارای خصیصه اجتماع‌پذیری، مکمل مهمی در جهت اجتماعی شدن

افراد است. علاوه بر این اجتماع‌پذیری فضاهای عمومی موجب ارتقاء روحیه همبستگی و رشد فردی، می‌شود و برای همه شهروندان بدون در نظر گرفتن جنسیت، نژاد، قومیت، سن یا سطح اجتماعی و اقتصادی است (طباطباییان و تمنایی، ۱۳۹۲: ۱۰۱). محله‌ها و مجتمع‌ها مکان تلاقی تعاملات و عوامل اجتماعی، اقتصادی، کالبدی و زیست‌محیطی هستند (حاجیان‌زیدی و همکاران، ۲۰۲۱: ۲۶).

در جمع‌بندی از پیشینه تحقیقات، مشخص می‌شود که ایجاد فضاهای اجتماع‌پذیر در مجتمع‌های مسکونی، به‌طور کلی، با ارتقاء کیفیت زندگی و افزایش تعاملات اجتماعی ساکنین مرتبط است. این فضاها با تقویت حس تعلق و همبستگی اجتماعی، می‌توانند به بهبود احساس امنیت در ساکنین کمک کنند. با این حال، تحقیقات کافی در مورد چگونگی تأثیر متقابل ویژگی‌های فضاهای اجتماع‌پذیر و امنیت، به‌ویژه در بافت و شرایط خاص مجتمع‌های مسکونی شهر کرمانشاه، انجام نشده است. به‌طور خاص، چگونگی تأثیرگذاری مؤلفه‌های کالبدی و اجتماعی فضاهای اجتماع‌پذیر بر احساس امنیت و رفتارهای پیشگیرانه از جرم در این مجتمع‌ها نیازمند بررسی دقیق‌تری است.

مطالعات امنیتی جدید، بر نقش کلیدی تعاملات اجتماعی (وابسته به عوامل فرهنگی) در ایجاد امنیت تأکید دارند. پژوهش حاضر با تبیین رابطه ویژگی‌های فضای اجتماع‌پذیر و امنیت مجتمع‌های مسکونی در شهر کرمانشاه، به بررسی همین موضوع در بافت فرهنگی کرمانشاه می‌پردازد. تمرکز بر رابطه دوسویه تعاملات اجتماعی و امنیت در یک بستر فرهنگی خاص، رویکردی نوآورانه است که می‌تواند به ارتقاء حس امنیت و اجتماع‌پذیری در مجتمع‌های مسکونی و در نتیجه، شهر کرمانشاه منجر شود.

۳. روش‌شناسی تحقیق

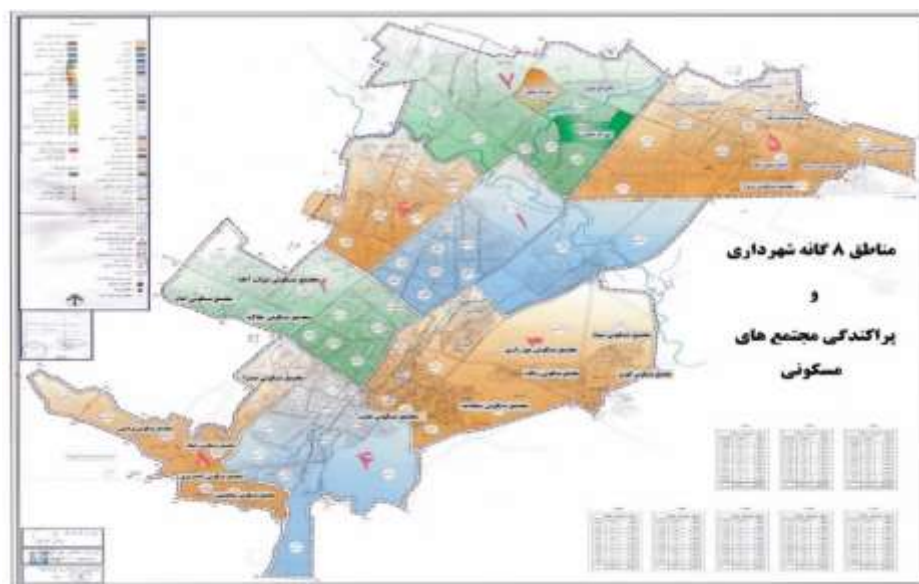
این پژوهش از روش‌های کیفی-کمی استفاده می‌کند و به دنبال آزمون فرضیه تحقیق است که با استفاده از راهبرد همبستگی میسر می‌شود. در این استراتژی کشف ارتباط بین متغیرها مدنظر است و یکی از مزیت‌های آن، استفاده از طیف زیادی از متغیرهاست. پژوهش حاضر از نظر روش

توصیفی - تحلیلی است و از نظر هدف در زمره تحقیقات کاربردی قرار دارد. اطلاعات مورد نیاز این پژوهش به دو روش کتابخانه‌ای و میدانی جمع‌آوری گردیده است. در بخش کیفی مصاحبه به صورت سؤالات باز از گروه متخصصان و خبرگان این حوزه به تعداد سی نفر تهیه گردید. پس از جمع‌آوری داده‌ها، پاسخ‌ها کدگذاری شده و در نرم‌افزار MAXQDA 2020 وارد شده و در نهایت شاخص‌های مورد پژوهش به دست آمده است. پس از آن، در مطالعات میدانی، جمع‌آوری داده‌های اولیه با توجه به پرسش‌های پژوهش از طریق طراحی پرسش‌نامه طیف لیکرت ۵ مقیاسی انجام شده است. جامعه آماری پژوهش را شهروندان ساکن مجتمع‌های مسکونی کسری، آزادی، رضوان، راهان، هشت‌بهشت و زیتون تشکیل می‌دهند که مشتمل بر ۶۵۸۸ نفر بودند و حجم نمونه با فرمول کوکران ۳۶۴ نفر برآورد گردید. در انتخاب نمونه‌های مورد مطالعه برای این پژوهش، عواملی مانند سهولت دسترسی به مجتمع‌ها، میزان تمایل و همکاری ساکنین و مدیریت مجتمع‌ها نیز مد نظر قرار گرفته شده است. داده‌های حاصل از پرسشنامه‌ها با استفاده از نرم‌افزار SPSS تحلیل شده است. به این منظور از آزمون‌های T تک‌نمونه‌ای برای بررسی تفاوت وضع موجود با معیار مقایسه و آزمون آنوا برای تحلیل همبستگی استفاده شده است.

۳.۱. محدوده مورد مطالعه

استان کرمانشاه با وسعت ۲۴۵۸۶ کیلومترمربع به مرکزیت شهر کرمانشاه در غرب کشور واقع شده است (جبباری و عبدلی، ۱۳۹۸: ۷۳). شهر کرمانشاه با طول جغرافیایی ۴۷ درجه و ۷ دقیقه شرقی و عرض ۳۴ درجه و ۱۹ دقیقه شمالی بر دامنه‌های جنوبی کوه‌های طاق بستان از سلسله جبال زاگرس واقع شده و در جهات مختلف توسعه و گسترش یافته است. شهر کرمانشاه به عنوان دومین شهر بزرگ و پرجمعیت منطقه غرب و شمال غربی کشور پس از شهر تبریز، بزرگ‌ترین شهر استان کرمانشاه محسوب می‌شود. کرمانشاه یکی از شهرهای باستانی ایران است (شاطریان و همکاران، ۱۳۹۸: ۵۴). این شهر مهم‌ترین کانون جذب مهاجرین روستائی استان کرمانشاه و بخشی از استان‌های

ایلام و کردستان است. از بین نمونه‌های موجود در شهر کرمانشاه، با توجه به پارامترهای مورد بررسی، تعداد شش مجتمع برای بررسی در این تحقیق انتخاب شده که در جدول (۱) شرح داده شده است.

شکل ۱: پراکندگی مجتمع‌های مسکونی مورد مطالعه

مأخذ: شهرداری استان کرمانشاه ۱۳۹۰

جدول ۱. مهم‌ترین ویژگی‌های نمونه‌های مورد مطالعه مجتمع مسکونی در شهر کرمانشاه

مأخذ: نگارنده، ۱۳۹۶

ردیف	نام مجتمع	سال ساخت	موقعیت قرارگیری	جمعیت	تعداد طبقات	تعداد بلوک	فرم پلان	منطقه
۱	کسری	۱۳۹۵	خیابان کسری	۸۰۰ نفر	۴	۱۲	شیب‌دار و نواری	منطقه ۸
۲	آزادی	۱۳۷۹	منطقه ۴	۵۰۰ نفر	۱۰	۱۴	فشرده و متمرکز	منطقه ۴

ردیف	نام مجتمع	سال ساخت	موقعیت قرارگیری	جمعیت	تعداد طبقات	تعداد بلوک	فرم پلان	منطقه
۳	رضوان	۱۳۹۰	میدان نیایش	۴۰۰۰ نفر	۷	۲۰	متمرکز	منطقه ۵
۶	راهان	۱۳۹۶	دهخدا	۴۰۰ نفر	۸	۱۰	متمرکز	منطقه ۷
۵	هشت بهشت	۱۳۷۰	الهیة	۲۸۸ نفر	۶	۸	متمرکز	منطقه ۶
۶	زیتون	۱۳۹۴	۹۵ متری	۶۰۰ نفر	۸	۱۴	نواری و فشرده	منطقه ۳

از میان مجتمع‌های موجود در شهر کرمانشاه، مجتمع کسری با فرم پلان شیب‌دار و نواری انتخاب شده، مجتمع آزادی از نوع فشرده و متمرکز انتخاب شده، مجتمع زیتون از نوع نواری و فشرده انتخاب و مجتمع‌های رضوان، راهان و هشت‌بهشت از نوع متمرکز در پلان انتخاب شده است.

۴. مبانی نظری تحقیق

مسکن، تجلی ارزش‌های درحال تغییر و نیز تصویر خانه و جهان‌بینی و شیوه زندگی است (جهانبخش و همکاران، ۲۰۲۱؛ حاجیان‌زیدی و همکاران، ۲۰۲۴). تحولات برای مدرن‌سازی ابعاد مختلف جامعه در دوره معاصر، منجر به ایجاد تغییرات اساسی در ابعاد زندگی فردی و اجتماعی شده است (قنبرپور و همکاران، ۲۰۲۲، ۳۹۴). استفاده از واژه‌های اجتماع‌پذیر و اجتماع‌گریز بیانگر کیفیت‌های فضایی هستند که مردم را دور هم جمع می‌آورند یا از هم دور می‌کنند (پیرا، ۲۰۱۸: ۱۲۷). این واژه‌ها را برای نخستین بار همفری اسموند با همراهی رابرت سامر، زمانی که مدیریت بیمارستانی در کانادا را بر عهده داشت تعریف کردند (رضوی‌امری و همکاران، ۱۴۰۱). سرزندگی

اجتماعی به وسیله سطوح فعالیت‌ها و تعاملات اجتماعی به‌علاوه ماهیت ارتباطات اجتماعی سنجیده می‌شود (حمزه‌نژاد و همکاران، ۲۰۲۰: ۱۱۸). یک محله سرزنده و زیست‌پذیر به لحاظ اجتماعی می‌تواند به واسطه سطوح پایین محرومیت، پیوستگی اجتماعی قوی، ارتباطات خوب و پویایی میان لایه‌های اجتماعی، روحیه جمعی و غرور مدنی، دامنه وسیعی از شیوه‌های زندگی، روابط موزون و یک جامعه خوب با طراوت توصیف گردد (معماریان و همکاران، ۲۰۰۹: ۱۳۷). یکی از مهم‌ترین فضاهایی که نقش‌های مختلف مادی، کالبدی و معنوی و فرهنگ در ساختار معماری آن از سطوح مختلف نمود پیدا می‌کند فضاهای مسکونی هستند (ظاهری و همکاران، ۲۰۲۲: ۳). امروزه مسکن و زیستگاه همواره با ایجاد راحتی ممکن ساختمان‌ها در سراسر جهان مرتبط هستند (محرابی و همکاران، ۲۰۲۰: ۵۴۶). کاربری مسکونی از لحاظ کمی بیشترین درصد از بناهای شهری را دربرگرفته‌اند (حاجیان‌زیدی و همکاران، ۲۰۲۲: ۱۷۸۴).

در جدول شماره (۲) بخشی از این پژوهش‌ها و ابعاد مختلف فضاهای اجتماع‌پذیر از دیدگاه پژوهشگران بیان شده است.

جدول ۲. ابعاد مختلف فضاهای عمومی موفق و اجتماع‌پذیر براساس دیدگاه پژوهشگران

مأخذ: (خاموشی و همکاران، ۱۴۰۱)

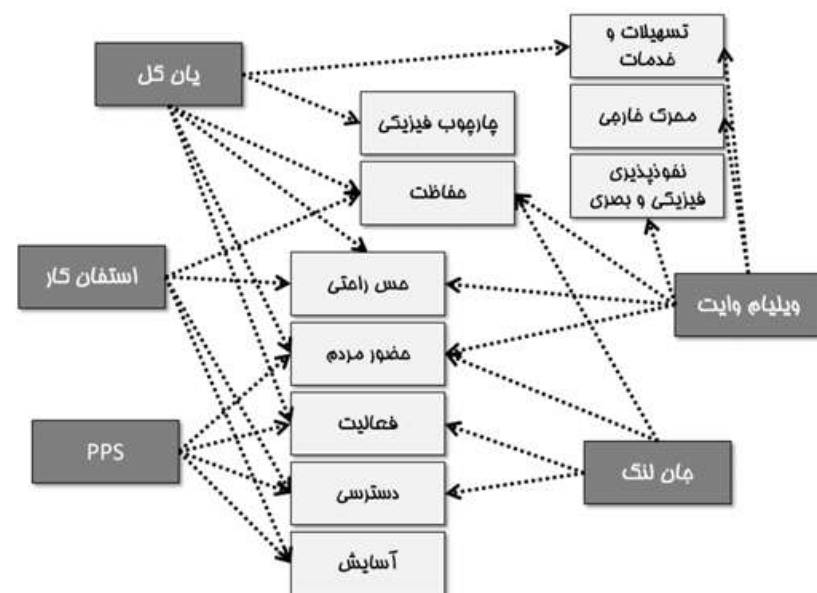
پژوهشگر	ابعاد فضاهای عمومی موفق و اجتماع‌پذیر	
	بعد کالبدی	بعد فعالیتی
جیکوبز (Jane Jacobs, 1961)	دسترسی‌پذیری انعطاف‌پذیری	فعالیت‌ها و کاربری‌های مناسب اختلاط اجتماعی کاربری‌های مختلط
کارمونا و همکاران (Carmona, 2003)	دسترسی ایمنی و امنیت منظر شهری تراکم	فضای همگانی - اختلاط همه‌شمول بودن

ابعاد فضاهای عمومی موفق و اجتماع پذیر		پژوهشگر
بعد کالبدی	بعد فعالیتی	
سخت فضا و نرم فضا		
دسترسی آسایش زیبایی	فعالیت و کاربری ها	پروژه PPS (Public Places Urban Spaces)
دعوت کنندگی مقیاس انسانی کیفیت کالبد کاهش سرعت سواره توجه به شرایط اقلیمی حس امنیت نظارت	تعامل انسانی تجمع فعالیت ها	گهل (Jane Gehl, 1987)
نفوذ پذیری خوانایی تناسبات بصری گوناگونی انعطاف پذیری (عوامل کالبدی) غنای حسی و رنگ تعلق	(عوامل فعالیتی) غنای حسی و رنگ تعلق	بنتلی و همکاران (Bentley et al., 1985)
راحتی آسودگی کشف (پپیچیدگی و رمزآلودگی) حضور غیرفعال	حضور فعال	کار و همکاران (Carr et al., 1991)
امکان برخورد امکان نشستن و صحبت کردن دسترس بودن مرکزگرا خوانا	گروههای مشابه فضای سرزنده تجارب مثبت	اولدنبورگ (Oldenburg, 1999)

پژوهشگر		ابعاد فضاهای عمومی موفق و اجتماع پذیر
لنارد و همکاران (Lennard and Lennard, 1984)	بعد کالبدی	بعد فعالیتی
	تصور و تشخیص مکان خوانایی	حس مکان و تجارب به یاد ماندنی تنوع فعالیت

نهایتاً، در شکل شماره ۲، دیدگاه‌های مختلف پژوهشگران در مورد فضاهای عمومی اجتماع پذیر، تلفیق و خلاصه شده است:

شکل ۲. جمع‌بندی نظریات پیرامون عوامل مؤثر بر اجتماع پذیری فضای عمومی

مأخذ: (شجاعی و پرتوی، ۱۳۹۴: ۹۹)

در پژوهش حاضر نقش فضاهای عمومی، به عنوان یک معیار کالبدی در اجتماع پذیری در فضاهای مجتمع مسکونی مدنظر قرار گرفته که از میان عوامل تأثیرگذار بر این بحث، آن دسته از عوامل

کالبدی که بر اجتماع پذیری فضاهای مجتمع مسکونی تأثیر دارند، مورد بررسی و تحلیل و مقایسه قرار گرفته است که در زیر توضیح داده خواهد شد:

ارتباط پذیری^۱ به عنوان تعداد نقاطی تعریف می شود که یک نقطه به طور مستقیم با نقاط دیگر ارتباط پیدا می کند. به عنوان مثال میزان ارتباط یک اتاق که دارای دو ورودی به فضاهای مجاور خود باشد، دو است.

هم پیوندی: هم پیوندی یک نقطه نشانگر پیوستگی یا جدایی یک نقطه از سیستم کلی یا سیستم پایین تر، درجه دو است. فضایی دارای هم پیوندی زیاد است که با فضاهای دیگر دارای یکپارچگی بیشتری باشد. این شاخصه با شاخص ارتباط پذیری رابطه خطی دارد (ویلمز^۲، ۲۰۱۹: ۱۱۹۳).

کنترل: پارامتری است که درجه اختیار نقطه ای از نقاطی دیگر که به آن ها متصل شده اند را، مشخص می کند. به عبارت دیگر هرچه یک نقطه نسبت به نقطه ای مشخص دارای درجه انتخاب کمتری باشد، میزان کنترل بر آن کمتر است.

انتخاب: یک مقیاس کلی از میزان جریان در یک فضا است. درواقع یک فضا وقتی دارای میزان بالایی از انتخاب است که تعداد زیادی از کوتاه ترین مسیرهای ارتباط دهنده از آن فضا عبور کنند.

عمق: ایده اولیه عمق به عنوان تعداد قدم هایی است که برای گذر از یک نقطه به نقطه دیگر باید طی شود، تعریف می شود. یک نقطه در صورتی عمیق خوانده می شود که قدم های زیادی بین آن نقطه و دیگر نقطه وجود داشته باشد.

بسیاری از پژوهش های اخیر رابطه مشخصه های کالبدی فضا و تعاملات جمعی را محور خود قرار داده اند. شناخت، اندازه گیری و بهبود کیفیت سطح زندگی یکی از هدف های اصلی پژوهشگران، برنامه ریزان و دولت ها در دهه های اخیر قرار گرفته است (صادق صابری و همکاران، ۲۰۱۸: ۱۱). محور این پژوهش ها بر این است که در هر محیطی فضای کالبدی به مثابه سامانه فضایی عمل می کند

---

1. Connectivity

2. Willems

و مشخصه‌های این سامانه فضایی بر تعاملات جمعی کاربران مؤثر است (بوئن^۱، ۲۰۱۸: ۴۴). با توجه به این نکته‌ها محیط فیزیکی فراهم‌کننده امکانات و سازماندهی فضایی است که نظام‌ها و الگوهای ویژه فعالیت در فضا را قوام می‌بخشد و دیگر فعالیت‌ها را کمرنگ می‌کند. به عبارت دیگر محیط فیزیکی شکل‌گیری روابط جمعی را تسهیل نموده، سطح مطلوبی از خلوت را در فضای فعالیت فراهم می‌آورد. این امر شامل موارد ابعاد هندسه فضا و روابط و ارتباطات فضایی در فضاهای فعالیت است (لینک و همکاران، ۲۰۲۲: ۹۶۳). در نهایت محیط انسان‌ساخت مولد و تضمین‌کننده احساسات، تجارب و ادراکات نمادین و زیبایی‌شناسانه است که به‌مثابه کیفیاتی در محیط، ادراکات کاربران را تحت تأثیر قرار می‌دهند. فضا دارای منطق اجتماعی- جمعی بوده که از طریق تحلیل ساختار فضایی و فعالیت‌های کاربران، چگونگی سازماندهی فضا توسط معماران قابل درک است. سطح همسایگی، جانمایی ساختمان‌ها و فضاهای آن در مجتمع‌های مسکونی مطرح است (حاجیان‌زیدی، ۲۰۲۱: ۳۱). در محیط انسان‌ساخت از یک طرف الگوهای جمعی در محیط برخوردار از نظام‌های فضایی هستند و از طرف دیگر محتوای فضایی محیط دارای الگوهای جمعی است (لاسم و لایتون^۲، ۲۰۱۹: ۲۳). باتوجه به مبانی نظری مربوطه و آرای صاحب‌نظران تأمین بعد اجتماعی فضاهای عمومی در مجتمع‌های مسکونی نیاز به شناخت نیازهای ساکنان و گروه‌های مختلف استفاده‌کنندگان از فضا و از طرفی شناخت امکانات و قابلیت‌های کالبدی فضا دارد. بنابراین می‌توان گفت اجتماع‌پذیری فضا دارای ابعاد کالبدی انسانی و اجتماعی است که مکمل و ارتقادهنده یکدیگرند. در این میان بعد کالبدی که ناظر بر ویژگی‌های کالبدی ساختاری و کیفیت محیطی است بعد غالب اجتماع‌پذیری فضاست؛ چراکه در مقوله اجتماع‌پذیری فضا بعد کالبدی زمینه‌ساز ابعاد اجتماعی انسانی و رفتاری محسوب می‌شود (علی‌تاجر، ۲۰۱۹: ۱۰۰). از این رو در تحقیق حاضر ابعاد کالبدی و نقش آنها در اجتماع‌پذیری مدنظر بوده است.

---

1. Bowen

2. Latham, & Layton

۵. یافته‌های پژوهش

سی پرسشنامه باز با استفاده از تکنیک مصاحبه از متخصصان و خبرگان این حوزه تهیه شد. از تحلیل پاسخ‌های این پرسشنامه‌ها، شاخص‌های مورد نیاز برای پژوهش استخراج گردید و براساس آن‌ها، پرسشنامه‌های کمی طراحی شد.

۵.۱. تأثیر نوع استقرار کالبد نسبت به فضای باز بر امنیت مجتمع‌های مسکونی

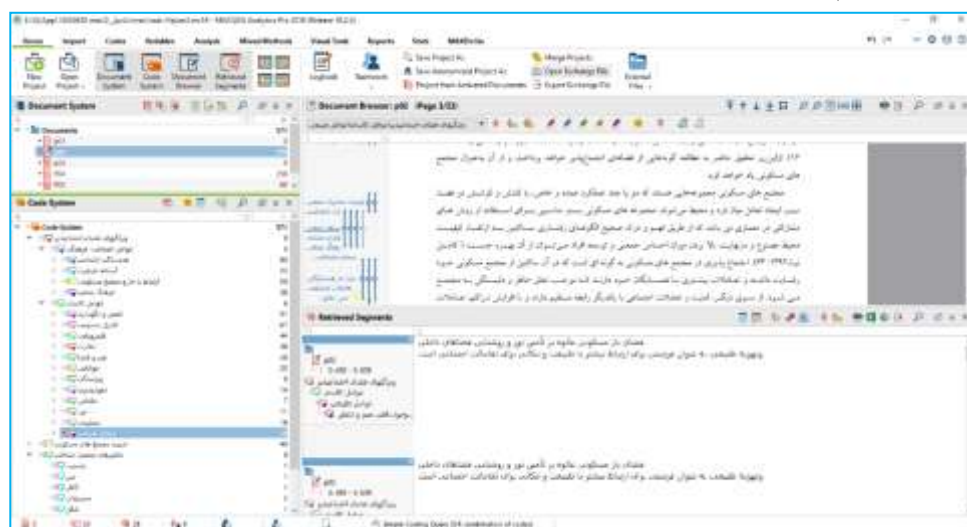
به منظور بررسی تأثیر نوع استقرار کالبد نسبت به فضای باز بر امنیت مجتمع‌های مسکونی، از روش اسنادپژوهی برای مطالعه پژوهش‌ها و اسناد علمی معتبر استفاده شد. شاخص‌های تأثیرگذار بر امنیت در مجتمع‌های مسکونی در جدول ۳ و مفاهیم مرتبط با امنیت در جدول ۴ ارائه شده‌اند. پس از تکمیل پرسشنامه‌ها توسط خبرگان و متخصصین، شاخص‌های فضاهای اجتماع‌پذیر از نوع استقرار کالبدی تأثیرگذار بر امنیت مجتمع مسکونی استخراج گردید.

فاز اول این تحقیق به روش کیفی انجام شد. در این مرحله از تحقیق، از روش تحلیل محتوای کیفی استفاده گردید و برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از نرم‌افزار Maxqda Ver2018 که مناسب تحلیل‌های کیفی است، استفاده شد. هدف از تجزیه و تحلیل کیفی، استخراج عوامل مؤثر بر امنیت مجتمع‌های مسکونی با رویکرد فضاهای اجتماع‌پذیر است.

نمونه آماری در این بخش عبارت بودند از خبرگانی که تجربه و اطلاعات کافی و دانش مشهود و مستند در زمینه شهرسازی، مبلمان شهری، انبوه‌سازی و طراحی فضاهای شهری داشته‌اند. این افراد براساس نمونه‌گیری هدفمند به روش گلوله برفی، از میان خبرگان دانشگاهی و کارشناسان شرکت‌های معماری و مهندسان شهرسازی و مدیران شهرداری، انتخاب شدند و پس از ۱۲ مصاحبه اشباع نظری حاصل شد.

اسناد مکتوب انتخاب شده و اسناد مصاحبه، برای استخراج اطلاعات و شناسایی مؤلفه‌ها و ابعاد موضوع مورد تحقیق، به روش تحلیل محتوای کیفی استفاده شدند. برای این منظور، ابتدا اسناد گردآوری شده در نرم‌افزار مکس کیودا (MaxQda2018) فراخوانی و و فرایند استخراج و طبقه‌بندی

کدها در محیط این نرم‌افزار انجام شد. برای این کار محتوای هر سند با دقت بازخوانی شد و مفاهیم و عبارت با توجه به ارتباطی که به موضوع تحقیق داشتند، با یک عنوان مشخص به نام کد، نام‌گذاری و طبقه‌بندی شدند. نرم‌افزار مکس کیودا برای این کار کلیدهای ویژه‌ای دارد و کدهای تعیین شده در پنجره‌ای مجزا (پنجره سیستم کد یا Kode System) در دسترس کاربر قرار دارد. در شکل ۳ زیرنمایی از ۴ پنجره این نرم‌افزار قابل مشاهده است.

شکل ۳. تصویری از فرایند کدگذاری در نرم‌افزار مکس کیودا و ۴ پنجره اصلی آن

مأخذ: (یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۳)

از تجزیه و تحلیل مجموعه اسناد و داده‌های جمع‌آوری شده و کدگذاری سه مرحله‌ای (باز، محوری، گزینشی)، مقوله‌ها و عوامل مؤثر بر امنیت فضاهای مسکونی شناسایی و استخراج گردید. در مرحله نخست، طی فرایند کدگذاری باز تعداد ۵۷۱ کد شناسایی گردید. در مرحله بعد کدگذاری محوری انجام گرفت؛ به این صورت که کدهای نزدیک به هم و با معانی مشترک در قالب مضامین کلی‌تر و انتزاعی‌تری تحت عناوین و کدهای جدیدی دسته‌بندی شدند. فرایند بازبینی و اصلاح کدها

و پالایش دسته‌بندی‌ها به‌طور مستمر با مرور چندباره انجام شد تا در نهایت ترکیب بهینه و قابل قبولی حاصل گردد. در این مرحله ۱۶ مؤلفه اصلی و کلیدی حاصل گردید. آخرین مرحله کدگذاری تحت عنوان کدگذاری بسته یا انتخابی، به این صورت انجام گرفت که هر یک از مفاهیم در قالب مقولات انتزاعی‌تری دسته‌بندی شدند و به هر یک از این مقولات، کد و عنوان جدیدی اختصاص داده شد. این مقوله‌ها بیانگر عوامل اصلی مؤثر در امنیت مجتمع‌های مسکونی با رویکرد طراحی فضاهای مجتمع و محیط آن هستند.

Code System	571
ویژگیهای فضای اجتماع‌پذیر	9
عوامل اجتماعی- فرهنگی	5
همبستگی اجتماعی	93
آستانه ظرفیت	23
ارتباط با خارج مجتمع مسکونی	20
فرهنگ جمعی	38
عوامل کالبدی	6
تعمیر و نگهداری	31
کنترل دسترسی	67
قلمروپایی	44
نظارت	38
فرم و فضا	28
خوانایی	23
پیوستگی	9
نفوذپذیری	14
مقیاس	7
نور	11
دسترسی	16
عوامل طبیعی	28
امنیت مجتمع‌های مسکونی	49
متغیرهای جمعیت شناختی	8

شکل ۴. سیستم کدهای شناسایی شده و فراوانی هریک در متن‌ها

مأخذ: (یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۳)

در نهایت پس از تجزیه و تحلیل تمامی کدها و در سه مرحله کدگذاری باز، بسته و محوری، عوامل و مؤلفه‌های مؤثر بر امنیت فضاهای اجتماع‌پذیر مجتمع‌های مسکونی در جدول ۳ به صورت خلاصه طبقه‌بندی شد.

جدول ۳. عوامل و مؤلفه‌های مؤثر بر امنیت فضاهای اجتماع‌پذیر مجتمع‌های مسکونی

مأخذ: (یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۳)

ردیف	متغیر	مؤلفه	شاخص‌ها (آیتم‌ها)
۱	عوامل اجتماعی-فرهنگی	همبستگی اجتماعی	تقویت روابط همسایگی- احساس غربت و تنهایی- پاس‌خگو و پاسخ‌دهندگی - گفتمان اجتماعی- حضور زنان در فضاهای شهری- حضور گسترده و شلوغی- ارتباطات چهره‌به‌چهره- افزایش احساس مکان و مالکیت- تنوع برنامه‌ها- حضور اجتماعی فعال- هویت‌بخشی- حس تعلق- الگوهای رفتاری مشابه- باهم‌نشینی- ایجاد فرهنگ جمعی- محیطی برای توسعه جمعی- حس مسئولیت مشترک جمعی- خاطرات ماندگار- برداشت ذهنی از مکان- اجتماع‌پذیری- انسجام اجتماعی- پذیرا بودن فضا برای حضور افراد- ایجاد تعاملات اجتماعی- وجود فضاها و مکان‌هایی جهت جذب شهروندان- رضایت از همسایگان
۲		آستانه ظرفیت	آرامش خاطر - تمایل به ادامه زندگی در مجتمع- عدم تمایل به جابه‌جایی و تغییر مکان - زیبایی‌شناختی در ساختمان - توجه به تناسبات در معماری و فیزیک ساختمان - توجه به طراحی و مبلمان شهری - توجه به شکل و اندازه و ابعاد ساختمان- توجه به مناظر اطراف- رعایت سازگاری در مجتمع- سازگاری در کاربری‌های همجوار- هماهنگی بین اماکن با کاربری‌های تجاری و مسکونی و آموزشی و اداری
۳		ارتباط با خارج مجتمع مسکونی	نزدیکی مجتمع به مدارس و اماکن آموزشی - نزدیکی مجتمع به اماکن اداری و دولتی - نزدیکی مجتمع به مراکز تجاری و فروشگاه‌ها - میزان دسترسی به اماکن تفریحی پارک و بازی - میزان دسترسی به خدمات عمومی - دسترسی آسان حمل‌ونقل عمومی - نزدیکی مجتمع به ایستگاه مترو - نزدیکی مجتمع به ایستگاه اتوبوس - تعداد کارکنان دولت در مجتمع - ارتباطات ساکنان با ارگانهای دولتی - وجود یکی از مدیران دولتی در مجتمع - ارتباط اعضا با

ردیف	متغیر	مؤلفه	شاخص ها (آیتم ها)
			مدیران دولتی
۴		فرهنگ جمعی	تصویر فضا و مکان - اقلیم پذیری - بیگانگی - رفتارهای مدنی و شهروندی - قانونمندی و قانونمداری - تاریخ مشترک - آموزش - مشارکت جمعی - ارتباط با دیگران - وجود روحیه جمعی بین همسایه ها - تمایل به کارهای گروهی در بین همسایه ها - تعمیرات با مشارکت هم - حس دوستی و برادری بین همسایگان - وجود دورهمی ها و شب نشینی ها - وجود خاطرات شیرین و زیبا از محل سکونت - حس تعلق ساکنین به مجتمع - اجرای نماز جماعت در مجتمع - برگزاری جشن - برگزاری مراسم قران دعا و روضه خوانی در مجتمع - برگزاری مراسمات مذهبی در مجتمع - سکونت اعضای شورای مجتمع در ساختمان
۵		تعمیر و نگهداری	توجه به دیوارنویسی های ناهنجار - تبدیل ساختمان های رهاشده - پیگیری وضعیت ساختمان های در حال تعمیر - توجه به بهداشت محیط - نظافت منظم - مراقبت خوب از ساختمان - رعایت نکات در دفع زباله - نظم در جمع آوری زباله - پرداخت منظم شارژ آپارتمان - نگهداری ساختمان - استفاده حداکثری از فضا - فضای مطلوب - ساخت هنرمندانه - ساختمان محکم - ساختمان شیک - محیط جذاب - فضای زیبا - رعایت بهداشت - محیط تمیز - محیط پاکیزه
۶	عوامل کالبدی	کنترل دسترسی	وجود نظارت رسمی در ساختمان - خودانتهایی بودن محیط - اتحاد در برابر مجرمان - حضور پلیس امنیت - چشم های ناظر - ایجاد سطوح چندگانه دسترسی - تفکیک دروازه های ورودی خصوصی و عمومی - محدودیت در ورودی های خصوصی برای غریبه ها - حفاظت ساختمان - وجود نگهبانی دائمی - نگهبان خوب - کنترل امنیت با دوربین های مدار بسته - پوشش گسترده دوربین ها - وجود دوربین های امنیتی - وجود موانع برای ورود اجنبی و افزایش امنیت - آرامش ساکنان مجتمع نسبت به حفاظت های اطراف - حفاظت مجتمع و حصارکشی برای ورود بیگانه ها - دیوارهای بلند اطراف مجتمع - حصارهای محکم - رضایت ساکنان از امنیت موجود در برابر مزاحمت های خیابانی - امنیت مجتمع در ارتباط با جرم و جنایت - امنیت مجتمع در برابر سارقان - سرقت زیاد - رفت و شد معتادان و مجرمان - اعتیاد

ردیف	متغیر	مؤلفه	شاخص‌ها (آیتم‌ها)
۷		قلمروپایی	- خشونت - جرم و بز کاری - مزاحمت خیابانی انعطاف در انتخاب مسیر - تسهیل دسترسی مجتمع با محیط کار و بازار - شبکه‌های ارتباطی مجتمع - مسیرهای بازی و ورزش کودکان - مسیرهای دوچرخه‌سواری - مسیرهای پیاده‌روی - معابر تمیز و امن - معابر مناسب - بهسازی فضا برای تعاملات اجتماعی مناسب - فضا برای صحت و دورهمی بانوان - وجود محل‌هایی برای نشستن و آرامش - تدارک مکانی برای بازی - امکانات تفریح و سرگرمی بچه‌ها - وجود امکاناتی برای استفاده معلولان - امکان فعالیت‌های ورزشی بانوان - احساس خوب معلولان از حضور در فضای عمومی - امکان حضور معلولان - احترام به حریم شخصی - تفکیک فضاهای استفاده مردان از زنان - تفکیک حریم شخصی و عمومی - رعایت حریم خصوصی - عدم دلشورگی والدین از حضور بچه‌ها در محیط مجتمع - احساس امنیت در فضاهای عمومی - وجود گشت امنیتی در فضاهای عمومی - پایش محیط بازی - پارک‌های تمیز و امن - فضاهای امن بازی - امنیت دختران - رفاه کودکان
۸		نظارت	ارتباط بصری و دید کافی - نظارت اجتماعی و طبیعی - زاویه دید پنجره‌ها - افزایش کنترل مزاحمت‌های خیابانی - امنیت شهروندان از وقوع سرقت در مجتمع - روشهای کنترل سرقت و مزاحمت - توجه به جرم‌زدایی - نظارت بر فضاهای کور - نظارت بر محیط - امنیت ساکنان - افزایش اعتماد عمومی - فضاهای قابل کنترل - دقت در طراحی
۹		فرم و فضا	بافت جمعیت - تعداد خانه در هر مجتمع - پیچیدگی و رازآلود - رضایت از کیفیت مصالح و بنا - ارزیابی ساکنان از استحکام - کیفیت مطلوب مصالح - استحکام - توجه به مطلوبیت فضا - توجه به کیفیت فضا - روش‌های کاهش مصرف انرژی - عناصر یکدست - مبلمان هماهنگ - هماهنگی در طراحی - فرم مطلوب - محیط متنوع - طراحی رضایت‌بخش - کاربرد فرم‌های مختلف - استفاده از جنس‌های متنوع در طراحی - طراحی فضا - طراحی فرم
۱۰		خوانایی	استفاده از المان‌های محلی - توجه به معماری سنتی - معماری شکل فضا - تناسب در طراحی‌های محیطی - ساختمان‌های مدرن - طراحی مبلمان

ردیف	متغیر	مؤلفه	شاخص ها (آیتم ها)
			جالب - عناصر شهری قابل درک - ایجاد پل های ارتباطی - وجود عناصر ارتباطی - ارتباط محیط با مجتمع - ارتباط آسان با محیط - نشانه های خاص برای تشخیص مسیر - تابلوهای راهنمای مسیر - وجود نمادهای خاص برای تشخیص مجتمع - خوانش آسان مسیر برای غیربومی ها - خوانایی مسیر - دسترسی و مسیریابی مجتمع ها - مسیریابی آسان
۱۱		پیوستگی	احساس و درک افراد از پیوستگی فضا - هم نشینی فضای باز و بسته - ایجاد فضا برای فعالیت های مشترک - وجود فضاهایی برای جذب حضور - ارتفاع مناسب حصار - پیوستگی حصار اطراف مجتمع - وجود حصارهای مناسب
۱۲		نفوذپذیری	دسترس بودن راه فرار - افزایش قیمت زمین و خلنه کاهش نفوذ افراد مجرم - استفاده از درب های رمزدار در ورودی مجتمع - وجود دروازه های با کنترل شدید - عدم امکان ورود بیگانه ها به مجتمع - دسترسی غربیه ها محدود شده - گذرگاه های کنترل برای ورود افراد غربیه - محدودیت در ورود افراد غربیه به مجتمع - وجود نگهبانی برای کنترل ورود و خروج - احساس امنیت از لحاظ دسترسی به مجتمع
۱۳		مقیاس	تأثیر دوربین ها در کنترل دسترسی - رضایت ساکنان از وجود دوربین - وجود دوربین های کنترلی - استفاده از دوربین مدار بسته - کنترل مجتمع بوسیله دوربین
۱۴		نور	نور و روشنایی محیط مجتمع - میزان رضایت ساکنان از وضعیت روشنایی معابر - رضایت ساکنان از وضعیت نور محل - احساس امنیت برای کار در شب - امنیت شبانه - دسترسی به خدمات - روشنایی محل
۱۵		دسترسی	دسترسی به معابر خروجی - دسترسی به فروشگاه ها - دسترسی به محل کار - دسترسی به درمانگاه - دسترسی به مدرسه - دسترسی به اماکن فرهنگی کانون ها و مکاتب و مساجد - دسترسی به مراکز ورزشی باشگاه ها و استادیوم ها - دسترسی به ایستگاه آتش نشانی - دسترسی به خدمات ایمنی درمانگاه هلال احمر - دسترسی به پزشک و بیمارستان - دسترسی به داروخانه
۱۶		عوامل طبیعی	سرزندگی و مطلوبیت - مصالح طبیعی - چشم انداز طبیعی - انتخاب باغبان و مراقبت دائمی از فضای سبز - درختکاری منظم و مراقبت از آنها در

ردیف	متغیر	مؤلفه	شاخص‌ها (آیتم‌ها)
			طول سال - هماهنگی و همکاری ساکنان در ایجاد ساختمان سبز و پاک - توجه به کیفیت زندگی و سرزندگی فضا - توجه به رعایت بهداشت محیط - ایجاد دریاچه و آبنا در محیط مشترک - وجود بافتی سبز و دلنشین در ساختمان - توجه به آبیاری منظم و هرس درختان - گذاشتن گلدان در راهرو و محیط اطراف - دلپذیر کردن فضا با گل و گلکاری - کاشت گل و نهال در فضاهای خالی - افزایش گلکاری - افزایش فضای سبز مجتمع - توجه ویژه به فضاهای مشارکتی و فعال - توجه به ایجاد فضاهای پویا - توجه به ایجاد فضای سبز

از تعداد ۳۶۴ نفر نمونه آماری از نظر جنسیت، ۱۹۸ نفر زن و ۱۶۶ نفر مرد، از نظر سطح تحصیلات بیشترین تعداد نمونه آماری یعنی ۲۰۸ نفر کارشناسی، از نظر وضعیت تأهل ۹۵ نفر مجرد و ۲۸۹ نفر متأهل بودند و پرسشنامه‌ها به تعداد مساوی در هر مجتمع تکمیل شده است.

جدول ۴. مقایسه شاخص‌های مورد پژوهش در کل فضاهای عمومی

مأخذ: (یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۳)

مجموع	فضاها	ارتباط‌پذیری	همپوندی	کنترل	انتخاب	عمق
کسری	کل	۰.۵۲	۰.۴۵	۰.۴۹	۰.۱	۰.۲۲
آزادی	کل	۰.۴۵	۰.۴۶	۰.۴۵	۰.۱۱	۰.۲۵
رضوان	کل	۰.۴۸	۰.۴۵	۰.۴۴	۰.۰۱	۰.۲۸
راهان	کل	۰.۲۶	۰.۲۲	۰.۴۷	۰.۱۳	۰.۵۲
هشت بهشت	کل	۰.۴۶	۰.۴۶	۰.۴۹	۰.۱۴	۰.۲۵
زیتون	کل	۰.۳۶	۰.۴۳	۰.۳	۰.۰۱۷	۰.۳۷

از میان نمونه‌های مورد مطالعه، مجتمع مسکونی راهان کم‌ترین میزان برخورداری از شاخص ارتباط‌پذیری را نسبت به بقیه مجتمع‌ها داشته و بیشترین سهم از این مقایسه به مجتمع مسکونی

کسری می‌رسد. در این بین به ترتیب مجتمع مسکونی زیتون، سپس آزادی، هشت‌بهشت و رضوان از کم‌ترین مقدار تا بیشترین مقدار را دارا هستند.

نتایج به‌دست‌آمده از بررسی داده‌های جمع‌آوری شده از جامعه آماری پژوهش ارائه می‌شود. هدف اصلی این پژوهش، بررسی رابطه بین ویژگی‌های محیط اجتماع‌پذیر و امنیت مبتنی بر پیشگیری از جرم از طریق طراحی مناسب محیطی در مجتمع‌های مسکونی شهر کرمانشاه بود.

۲.۵. شفافیت جداره‌های اجتماع‌پذیر و تأثیر آن بر امنیت مجتمع‌های مسکونی

به‌طور کلی، ایجاد یک فضای عمومی موفق مستلزم تأمین عواملی چون قلمرو، امنیت، ساختار منسجم، خوانایی، تسهیلات مناسب، آسایش محیطی و تعاملات اجتماعی است. در این راستا، تأثیر شفافیت جداره‌های اجتماع‌پذیر بر اساس دیدگاه پاسخگویان بررسی شد.

نتایج نشان داد که متغیرهای زیر رابطه مثبت و معناداری با امنیت اجتماعی مجتمع‌های مسکونی کرمانشاه دارند:

- همبستگی اجتماعی
- ارتباطات اجتماعی
- فرهنگ جمعی
- تعمیر و نگهداری
- کنترل دسترسی
- قلمروپایی
- نظارت اجتماعی
- فرم و فضای اجتماعی
- خوانایی
- نفوذپذیری
- نور و روشنایی

- عوامل محیطی
  - عوامل اجتماعی - فرهنگی
- در مقابل، متغیرهای زیر رابطه معناداری با امنیت اجتماعی مجتمع‌های مسکونی کرمانشاه ندارند:
- آستانه ظرفیت
  - پیوستگی (تأثیر منفی)
  - مقیاس
  - دسترسی
- براساس این یافته‌ها، می‌توان گفت که شفافیت جداره‌های اجتماع‌پذیر بر امنیت مجتمع‌های مسکونی تأثیرگذار است.

۵.۳. ویژگی‌های کالبدی عرصه‌های نیمه‌عمومی و تأثیر آن بر امنیت مجتمع‌های مسکونی

با توجه به اینکه عوامل کالبدی با امنیت مجتمع‌ها رابطه مثبتی دارد یا خیر، نتایج آزمون تی- استودنت نشان داد که مقدار سطح معناداری آزمون (۰.۰۰۰) کمتر از ۰.۰۵ است. بنابراین، با اطمینان ۹۵ درصد می‌توان گفت که میانگین جامعه بالاتر از حد متوسط است. این بدان معناست که از دیدگاه پاسخگویان، عوامل کالبدی با امنیت اجتماعی مجتمع‌های مسکونی کرمانشاه رابطه مثبت داشته‌اند (جدول ۵).

جدول ۵. نتایج آزمون t تک متغیره فرضیه فرعی هجدهم تحقیق (مقایسه میانگین با عدد ثابت ۳)

مأخذ: (یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۳)

فرضیه	تعداد	میانگین مشاهده شده	میانگین مفروض	انحراف معیار	آماره T	درجه آزادی	ضریب معنی‌داری
Var02	360	2.5613	3	.50553	-16.464	359	.000

جدول ۶ نشان می دهد که میزان تأثیر عوامل کالبدی در امنیت مجتمع های مسکونی از نظر ساکنان مجتمع های آزادی و کسری بالاترین و از نظر ساکنان مجتمع هشت بهشت کمترین میزان ارزیابی شده است.

جدول ۶. رتبه بندی نمرات مؤلفه عوامل کالبدی در مجتمع های مسکونی کرمانشاه

مأخذ: (یافته های پژوهش، ۱۴۰۳)

متغیر	مجتمع مسکونی	تعداد	میانگین
عوامل کالبدی	آزادی	60	303.73
	کسری	60	291.40
	زیتون	60	184.10
	راهان	60	141.43
	رضوان	60	112.77
	هشت بهشت	60	49.57

۵.۴. رابطه بین ویژگی های محیط اجتماع پذیر و امنیت مبتنی بر جلوگیری از جرائم از طریق طراحی

مناسب محیطی در مجتمع های مسکونی شهر کرمانشاه

طبق جدول شماره ۷ نتایج آزمون تی-استودنت و خروجی آزمون t تک متغیره در نرم افزار نشان داد که مقدار سطح معناداری آزمون (۰.۰۰۰) کمتر از ۰.۰۵ است. بنابراین، با اطمینان ۹۵ درصد می توان گفت که میانگین جامعه بالاتر از حد متوسط است. این بدان معناست که از دیدگاه پاسخگویان، ویژگی های فضاها و اجتماع پذیر با امنیت اجتماعی مجتمع های مسکونی کرمانشاه رابطه مثبت داشته است.

جدول ۷. نتایج آزمون t تک متغیره فرضیه فرعی نوزدهم (مقایسه میانگین با عدد ثابت ۳)

مأخذ: (یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۳)

فرضیه	تعداد	میانگین مشاهده شده	میانگین مفروض	انحراف معیار	آماره T	درجه آزادی	ضریب معنی‌داری
H19	360	2.5443	3	.51221	-16.786	355	.000

جدول ۸ نشان می‌دهد که میزان تأثیر عوامل امنیتی در امنیت مجتمع‌های مسکونی از نظر ساکنان مجتمع‌های آزادی و کسری بالاترین و از نظر ساکنان مجتمع هشت‌بهشت کمترین میزان ارزیابی شده است.

جدول ۸. رتبه‌بندی نمرات متغیر اصلی امنیت در مجتمع‌های مسکونی کرمانشاه

مأخذ: (یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۳)

متغیر	مجتمع مسکونی	تعداد	میانگین
امنیت	آزادی	60	297.60
	کسری	60	284.33
	زیتون	60	148.23
	راهان	60	122.79
	رضوان	60	120.10
	هشت بهشت	60	94.23

۵.۵. مقایسه دیدگاه ساکنان مجتمع‌های مختلف

با توجه به نتایج تحلیل آماری، در بررسی رابطه بین ویژگی‌های فضاهای اجتماع‌پذیر و متغیر امنیت، با در نظر گرفتن کل نمونه ۳۶۰ نفری به‌عنوان یک گروه واحد، از آزمون مقایسه میانگین

جامعه با عدد ثابت استفاده شد. نتایج نشان داد که بین بیشتر ویژگی های فضاهاى اجتماع پذیر و امنیت رابطه معناداری وجود دارد، به جز در مواردی خاص که این رابطه معنادار نبود (جدول ۹).

جدول ۹. خلاصه نتایج آزمون های آماری

مأخذ: (یافته های پژوهش، ۱۴۰۳)

فرضیه	آماره T	ضریب معنی داری
M1	-8.116	.000
M2	-7.140	.064
M3	-7.413	.000
M4	-24.577	.000
M5	-14.108	.000
M6	-4.823	.000
M7	-22.688	.000
M8	-14.886	.000
M9	-7.334	.000
M10	-19.624	.000
M11	-7.807	.091
M12	-9.671	.000
M13	-4.065	.056
M14	-5.959	.000
M15	-5.102	.235
M16	-29.724	.000
مؤلفه عوامل اجتماعی فرهنگی	-15.126	.000
مؤلفه عوامل کالبدی	-16.464	.000
متغیر اصلی امنیت مجتمع مسکونی	-16.786	.000

در ادامه، با در نظر گرفتن هر مجتمع مسکونی به عنوان یک گروه مستقل، از آزمون مقایسه میانگین چند جامعه مستقل (ANOVA) برای مقایسه میانگین مؤلفه ها و متغیرها در بین ۶ مجتمع در شهر کرمانشاه استفاده شد. نتایج این آزمون نشان داد که مجتمع های آزادی، کسری، زیتون، راهان، رضوان

و هشت‌بهشت به ترتیب دارای بالاترین امتیاز از نظر امنیت هستند. این یافته‌ها نشان می‌دهد که تفاوت معناداری در میزان امنیت ادراک‌شده بین ساکنان مجتمع‌های مختلف وجود دارد.

۶. نتیجه‌گیری

در مطالعات اخیر امنیت‌پژوهی، تعاملات اجتماعی به‌عنوان یک متغیر تعدیل‌کننده و وابسته به عوامل فرهنگی، در ایجاد امنیت، در نظر گرفته شده است. توجه به رابطه دوسویه تعاملات اجتماعی و امنیت محیطی خصوصاً در یک بستر فرهنگی خاص می‌تواند دیدی نوین و توسعه‌ای از مطالعات پیشین باشد و همواره در صدر کار معماران و طراحان شهری قرار داشته است. اهمیت این موضوع اساساً به جهت نقش مؤثری است که این گونه محیط‌ها در جامعه دارند و این مهم بارها از سوی بسیاری از دست‌اندرکاران مسائل شهری، اجتماعی و روان‌شناسی مطرح شده است. در این راستا با توجه به اینکه موضوع "تبیین رابطه ویژگی‌های فضای اجتماع‌پذیر و امنیت مجتمع‌های مسکونی در شهر کرمانشاه" است، در این پژوهش به‌صورت اختصاصی به موضوع شناخت شاخص‌ها و ویژگی‌های فضای اجتماع‌پذیر و بحث امنیت در مجتمع‌های مسکونی شهر کرمانشاه پرداخته شد که با توجه به نمونه موردی، خود موجبات جدید بودن و نوآوری را به دنبال داشته؛ چراکه می‌تواند در جهت ارتقاء حس امنیت و تعاملات اجتماعی و اجتماع‌پذیری محدوده و به تبع شهر کرمانشاه تأثیر بسزایی داشته باشد.

در عصر حاضر لزوم توجه به میزان امنیت ساکنین از محیط سکونتشان، به‌خصوص در بحث اجتماع‌پذیری آنها و تعاملات اجتماعی شهروندان در لوای امنیت بسیار مهم و ضروری است و باید در برنامه‌ریزی و طراحی‌ها به آنها توجه ویژه داشت؛ چراکه به‌عنوان یکی از ابعاد مهم کیفیت محیط زندگی می‌تواند تأثیرات همه‌جانبه‌ای در زندگی شهروندان داشته باشد. بنابراین این پژوهش سعی نموده تا با مطالعه موردی مجتمع‌های مسکونی شهر کرمانشاه، به سنجش و تبیین رابطه ویژگی‌های

فضای اجتماع پذیر و امنیت مجتمع های مسکونی در دستیابی به مدلی جهت ایجاد فضاهای اجتماع پذیر و امن در مجتمع های مسکونی پردازد.

عوامل محیطی مؤثر بر امنیت مجتمع های مسکونی در زمینه مطالعاتی پژوهش حاضر، در دو دسته عوامل کالبدی و عوامل اجتماعی- فرهنگی قابل دسته بندی است. مطابق مبانی نظری تحقیق، عوامل کالبدی محیط که منجر به چهار عامل تعمیر و نگهداری، کنترل دسترسی، قلمروپایی و نظارت می شوند، در امنیت مجتمع های مسکونی نقش دارند. در مجتمع های مسکونی، عوامل کالبدی و ویژگی های آنها که منجر به نظارت طبیعی می شوند مواردی از قبیل فرم فضا، خوانایی، پیوستگی، نفوذپذیری، مقیاس، نور و روشنایی است. در این موارد، شرط لازم برای نظارت نور و روشنایی بوده است.

پژوهش حاضر در تبیین رابطه میان فضاهای اجتماع پذیر و امنیت در مجتمع های مسکونی شهر کرمانشاه، ضمن بهره گیری از دانش موجود، نتایج جدیدی را ارائه می دهد. نتایج پژوهش فوستر و همکاران (۲۰۱۴) مبنی بر اهمیت طراحی محیطی مناسب برای کاهش ترس از جرم و افزایش استفاده از فضاها، در نتایج پژوهش حاضر نیز مورد تأیید قرار می گیرد، با این تفاوت که پژوهش حاضر به طور خاص بر نقش اجتماع پذیری در این میان تأکید دارد. به همین ترتیب، نتایج پژوهش های اشنایدر و کیتچن (۲۰۱۳) و پائول و همکاران (۲۰۱۳) در زمینه پیشگیری از جرم از طریق طراحی محیطی، با نتایج این پژوهش هم راستا است، اما پژوهش حاضر با بررسی عوامل مؤثر بر امنیت در بستر فرهنگی کرمانشاه، رویکردی بومی تر را اتخاذ می کند. پژوهش حاضر از این نظر که عوامل کالبدی و اجتماعی به طور توأمان در ارتقای امنیت مجتمع های مسکونی نقش دارند، همسو با یافته های جلالیان و همکاران (۱۴۰۱) است، اما بر فضاهای اجتماع پذیر تمرکز ویژه ای دارد. نتایج پژوهش برهانی فر و همکاران (۱۴۰۰) مبنی بر اهمیت تعاملات اجتماعی و فضاهای جمعی در مجتمع های مسکونی، در پژوهش حاضر نیز انعکاس یافته است، با این تفاوت که پژوهش حاضر به بررسی رابطه مستقیم میان فضاهای اجتماع پذیر و امنیت می پردازد. در راستای پژوهش علمی و همکاران (۱۳۹۹) و هاشم پور

و سامی (۱۳۹۸)، پژوهش حاضر نیز در پی ارائه راهکارهایی برای بهبود فضاهای مسکونی است، اما رویکردی جامع‌تر را در نظر گرفته و به هر دو بعد کالبدی و اجتماعی-فرهنگی توجه می‌کند. نتایج پژوهش کرمی و محمدحسینی (۱۳۹۷) مبنی بر تأثیر فضاهای اجتماع‌پذیر بر پایداری اجتماعی مجتمع‌های مسکونی، در پژوهش حاضر نیز تقویت می‌شود، اما پژوهش حاضر نقش امنیت را به عنوان یک عامل کلیدی در این رابطه برجسته می‌سازد.

با وجود این همسویی‌ها، پژوهش حاضر در برخی جنبه‌ها از مطالعات پیشین متمایز می‌شود؛ درحالی که بسیاری از مطالعات به بررسی عوامل مؤثر بر ترس از جرم یا طراحی محیطی به‌طور کلی پرداخته‌اند، پژوهش حاضر نقش محوری اجتماع‌پذیری در ارتقای امنیت را به عنوان نقطه کانونی خود برگزیده است. علاوه بر این، پژوهش حاضر با تمرکز ویژه بر فضاهای اجتماع‌پذیر، نشان می‌دهد که چگونه می‌توان با طراحی مناسب این فضاها، حس امنیت و تعلق را در ساکنان مجتمع‌های مسکونی تقویت کرد. برخلاف پژوهش لطفی و همکاران (۱۳۹۳) که به بررسی حضور زنان در فضاهای عمومی می‌پردازد، پژوهش حاضر به‌طور مستقیم به این موضوع نپرداخته و تمرکز خود را بر رابطه میان فضاهای اجتماع‌پذیر و امنیت معطوف کرده است.

به این ترتیب، یافته‌های این پژوهش ضمن تکیه بر دانش موجود، گامی رو به جلو در جهت درک بهتر رابطه بین فضاهای اجتماع‌پذیر و امنیت برداشته و راه را برای طراحی فضاهای مسکونی امن‌تر، پویاتر و اجتماع‌پذیرتر هموار می‌سازد.

۷. محدودیت‌ها و پیشنهادات موضوعی جهت انجام پژوهش‌های آینده

- پژوهش مورد مطالعه محدود به نمونه‌های مورد بررسی بوده و گذر زمان و تاریخ امکان اشتباه شدن نتایج تحقیق را به عمل می‌آورد.
- جامعه هدف پژوهش شامل تعدادی از مجتمع‌های مسکونی واقع در شهر کرمانشاه بوده است. این محدودیت نمونه می‌تواند خطای نمونه‌گیری محسوب شود و تعمیم‌پذیر نباشد. البته در این

- پژوهش خطای اندازه‌گیری وجود ندارد؛ چراکه به دلیل انتخاب نمونه‌های درست از هر نمونه استقرار در جامعه آماری موجود، مقادیر آلفای استخراج شده مناسب بودند و ادراک جامعه مورد بررسی با مفاهیم ابزار مطابقت داشته است.
- خطای پیش‌بینی در این پژوهش وجود داشته که محقق سعی نموده اصلاح صورت گیرد و در رابطه‌هایی که معنی دار نشده، می‌توان احتمال اشتباه شدن را ذکر کرد.
  - از آنجایی که در این پژوهش خطای اجزا وجود ندارد، به همان گونه که تشریح شده، می‌توان مجدداً آن را اجرا و تکرارپذیر دانست.
  - به‌منظور بررسی بیشتر پیرامون سطح سنجش شاخص‌ها و عوامل مهم دیگر اجتماع‌پذیری از جنبه‌های متفاوت جهت ارتقاء مجتمع‌های مسکونی شهر کرمانشاه مطالعات انجام شود تا عوامل پنهان دیگری که مرتبط به این تأثیرات هستند و بر مسائل و چالش‌های امنیت شهری تأثیرگذارند، شناسایی و تبیین شوند.
  - بررسی ضرورت مدیریت شهری در جهت عوامل مؤثر در حیطه ارتقاء امنیت مجتمع مسکونی.
  - تحلیل و ارزیابی مجتمع‌های دیگر در شهر کرمانشاه در جهت رتبه‌بندی عامل اجتماع‌پذیری در ارتقاء امنیت مجتمع مسکونی.
  - بررسی رتبه‌بندی مناطق هشت‌گانه شهر کرمانشاه از نظر عوامل و شاخص‌های مهم و تأثیرگذار در امنیت مجتمع‌های مسکونی

کتابنامه

۱. ایرانمنش، ن؛ و بیگدلی، ا. (۱۳۹۲). *پیشگیری از جرائم توسط طراحی محیطی*. (ب. فرهمندپور، ویراستار). چاپ اول. تهران: انتشارات هنر معماری قرن (وابسته به مؤسسه فرهنگی هنری معماری قرن).

۲. برهانی‌فر، س؛ مظهری، م.ا؛ تقوایی، و؛ وثیق، ب؛ و اشرف‌زاده، ر. (۱۴۰۰). بررسی مؤلفه‌های تأثیرگذار بر اجتماع‌پذیری مجتمع‌های مسکونی با رویکرد حفظ خلوت (نمونه مورد مطالعه: مجتمع مسکونی ششصد دستگاه مشهد). *فصلنامه مطالعات شهری*، ۱۰ (۳۸)، ۹۱-۱۰۶.
۳. بهزادپور، م. (۱۳۹۷). بررسی حس تعلق مکانی در مجتمع‌های مسکونی و نقش طبیعت بر آن (مطالعه موردی: مجتمع‌های مسکونی اکباتان، پردیسان، زیتون و مهرگان). *فصلنامه علمی - پژوهشی پژوهش و برنامه‌ریزی شهری*، ۹ (۳۴)، ۱۸۳-۲۰۰.
۴. جباری، ا؛ و عبدلی، ش. (۱۳۹۸). بهره‌برداری‌های اقتصادی و گردشگری از رودخانه‌های استان کرمانشاه و تأثیر آن در ویژگی‌های زیبایی‌شناختی. *مجله آمایش جغرافیایی فضا*، ۹ (۳۳)، ۷۱-۸۸.
۵. جلالیان، س؛ حبیب، ف؛ و ذاکر حقیقی، ک. (۱۴۰۱). تبیین نقش عناصر کالبدی محیط در امنیت مجتمع‌های مسکونی (نمونه مطالعاتی: مجتمع‌های مسکونی شهر همدان). *هویت شهر*، ۱۶ (۵۰)، ۳۵-۴۶.
۶. جهان‌بخش، ح؛ و قلی‌پوردمیه، ط. (۱۴۰۰). شناسایی و تبیین مؤلفه‌های ارتقای کیفیت منظر بر مبنای شاخص‌های طراحی پایدار شهری تحت رویکرد شهر پاک (نمونه موردی: شهر پردیس تهران). *فصلنامه گفتمان طراحی شهری؛ مروری بر ادبیات و نظریه‌های معاصر*، ۲ (۴)، ۴۵-۵۸.
۷. جیکوبز، ج. (۱۹۶۱). *مرگ و زندگی شهرهای بزرگ آمریکایی*. (پارسی. ح.ر؛ افلاطونی. آ، مترجمان). ۱۴۰۳ش. تهران: انتشارات دانشگاه تهران.
۸. حاجیان‌زیدی، م؛ قدرجانی، ر؛ گمار، م؛ و صادق‌صابری، م.ج. (۱۳۹۵). تحلیل عناصر هویت‌بخش در شهرهای اسلامی، نمونه موردی: شهر اصفهان. *چهارمین کنفرانس ملی پژوهش‌های کاربردی در مهندسی عمران، معماری و مدیریت شهری*، ۱-۱۹.
۹. حاجیان‌زیدی، م؛ روحی، م؛ و رضوی امرئی، س.غ.ر. (۱۳۹۹). بررسی انواع سامانه‌های غیرفعال خورشیدی در طراحی معماری. *چهارمین مجمع توسعه فناوری و کنفرانس بین‌المللی یافته‌های نوین عمران، معماری و صنعت ساختمان ایران*. پایگاه مقالات مرکز همایش‌های مهندسی توسعه، جلد ۱، شماره ۱. <https://pubs.bcnf.ir/index.php/Articles/article/view/45>

۱۰. حاجیان زیدی، م. (۱۴۰۰). اصول دریافت غیرفعال انرژی از جزایر حرارتی شهری. انتشارات جهاد دانشگاهی واحد مازندران.
۱۱. حسینی، م.ر؛ حسینی زاده آرانی، س. س؛ و محمدی، م. (۱۳۹۷)، تنهایی در شهر: بررسی تجربه زیسته احساس تنهایی و ارتباط آن با میزان رضایت از زندگی در میان شهروندان بالغ شهر تهران. مطالعات جامعه‌شناختی شهری (مطالعات شهری)، ۹(۲۹)، ۵۰-۲۵.
۱۲. حسینی، م.ر؛ نوابخش، م؛ و رحیمی، ز. (۱۳۹۸)، بررسی جامعه‌شناختی تأثیر سبک زندگی بر پرخاشگری و وندالیسم شهری نوجوانان و جوانان استان لرستان. جامعه‌پژوهی فرهنگی، ۱۰(۲)، ۱-۲۷.
۱۳. حمزه‌نژاد، م؛ نقره‌کار، ع.ح؛ و جهانبخش، ح. (۱۳۹۶). انسان، طبیعت، معماری. تهران: انتشارات پیام نور.
۱۴. دانشپور، س.ع. ه؛ و چرخچیان، م. (۱۳۸۶). فضاهای عمومی و عوامل مؤثر بر حیات عمومی. باغ نظر، ۱۲(۱۲)، ۱۹-۲۸.
۱۵. رئیس‌نژاد، ا.؛ جهانبخش، ح؛ و میرحسینی، م. (۱۴۰۰). بررسی ارتباط ساختار معماری اقامتگاه‌های بومگردی با میزان رضایتمندی گردشگران (مطالعه‌موردی: اقامتگاه بومگردی روستای جنت رودبار، رامسر، استان مازندران). مجله گردشگری و توسعه ۱۰(۱)، ۸۱-۹۴.
۱۶. رضوی‌امرئی، غ.ر؛ جهان‌بخش، ح؛ و ابراهیمی، ع. (۱۴۰۱)، بررسی تأثیر نماهای ساختمانی بر تغییرات دما در دره‌های شهری در اقلیم کلان‌شهرها (نمونه موردی: کلان شهر تهران). فصلنامه جغرافیا و برنامه‌ریزی منطقه‌ای، ۱۲(۴۹)، ۳۲۷-۳۴۰.
۱۷. زرقانی، م؛ بخشی، ا؛ حاجیان‌زیدی، م؛ و رسولی، س.ح. (۱۴۰۱). رابطه عوامل جغرافیایی - محیطی با استرس شغلی کارکنان پروژه‌های بزرگ ساخت‌وساز (مطالعه‌موردی: ایران‌مال تهران). جغرافیا و برنامه‌ریزی منطقه‌ای، ۱۲(۴)، (پیاپی ۴۸)، ۶۳۵-۶۱۷.
۱۸. شاطریان، م؛ حیدری‌سورشجانی، ر؛ و ورفی‌نژاد، ژ. (۱۳۹۸). مدل‌سازی تأثیرات گردشگری شهری بر کیفیت زندگی و شهر خلاق در شهر کرمانشاه. مجله آمایش جغرافیایی فضا، ۹(۳۳)، ۵۱-۶۰.

۱۹. شجاعی، د؛ و پرتوی، پ. (۱۳۹۴). عوامل مؤثر بر ایجاد و ارتقاء اجتماع‌پذیری در فضاهای عمومی با مقیاس‌های مختلف شهر تهران (نمونه موردی: فضاهای عمومی دو محله و یک ناحیه در منطقه ۷ تهران). *باغ نظر*، ۲ (۳۴)، ۹۳-۱۰۸.
۲۰. صادق‌صابری، م.ج؛ زاهدی‌یگانه، ا؛ حاجیان‌زیدی، م؛ و قدرجانی، ر. (۱۳۹۷). ارزیابی شاخص‌های کیفیت زندگی در طرح مسکن مهر با رویکرد پایداری (نمونه‌موردی: محله بهشتی همدان). *جغرافیا و مطالعات محیطی*، ۷ (۲۷)، ۱-۲۴.
۲۱. صادق‌صابری، م.ج؛ قدرجانی، ر؛ و حاجیان‌زیدی، م. (۱۳۹۵). طراحی فضای کنش اجتماعی کودکان در محوطه باز مجتمع‌های مسکونی با رویکرد خلاقیت و تعاملات اجتماعی. *مطالعات هنر و معماری*، ۲ (۶)، ۱۳-۲۷.
۲۲. ظاهری، م؛ صارمی، ح.ر؛ و حاجیان‌زیدی، م. (۱۴۰۱). سنجش تأثیر مؤلفه‌های تکنولوژی بر فرهنگ اسلامی - ایرانی برای ساخت سکونتگاه‌های نوین شهری پایدار در شهر دورود. *فصلنامه جغرافیا و برنامه‌ریزی منطقه‌ای*، ۱۲ (۴۹)، ۳۵۹-۳۷۳.
۲۳. ظاهری، م؛ قدرجانی، ر؛ و حاجیان‌زیدی، م. (۱۴۰۱). *بازآفرینی پایدار شهری در بافت‌های تاریخی*. انتشارات جهاد دانشگاهی واحد مازندران.
۲۴. علمی، ز؛ هاشم‌پور، پ؛ و مدقالچی، ل. (۱۳۹۹). اجتماع‌پذیری کالبدی مجتمع‌های مسکونی برای گروه سالمندان در تبریز (مطالعه موردی: مجتمع‌های مسکونی ستارخان، آسمان، علامه امینی و سپیدار). *معماری و شهرسازی ایران*، ۱۱ (۱۹)، ۱۸۷-۲۰۷.
۲۵. فرگاس، ج. (۱۳۹۹). *روانشناسی تعامل اجتماعی (رفتار میان‌فردی)*. (فیروزبخت، م؛ بیگی، خ، مترجمان). چاپ هشتم. تهران: انتشارات ابجد.
۲۶. فضلی، م؛ و حاجیان‌زیدی، م. (۱۳۹۶). طراحی موزه هنرهای مردمی شهر ساری با تکیه و توجه بر معماری زمینه‌گرا. *دومین کنفرانس ملی یافته‌های نوین پژوهشی و آموزشی عمران و معماری شهرسازی و محیط زیست ایران*. ۱۳۹۶.

۲۷. قنبرپور، م؛ سروش، م.م؛ جهان‌بخش، ح؛ و فروتن، م. (۱۴۰۱). ظرفیت محیط‌های معماری برگرفته از نقوش هویت‌ساز با هدف ارتقای حس مکان فضاهای آموزشی. *نشریه مطالعات هنر اسلامی*، ۱۹ (۴۶)، ۳۹۳-۴۰۵.
۲۸. کرمی، ا؛ و محمدحسینی، پ. (۱۳۹۷). بررسی تأثیر اجتماع‌پذیری فضاهای عمومی بر پایداری اجتماعی مجتمع‌های مسکونی، نمونه موردی: مجتمع‌های مسکن مهر اردبیل. *نشریه مدیریت شهری*، ۷ (۲۶)، ۴۳-۵۶.
۲۹. گل، ی. (۱۳۸۷). زندگی در فضای میان ساختمان‌ها. (شصتی، ش، مترجم). تهران: انتشارات جهاد دانشگاهی.
۳۰. لطفی، ص؛ موسوی، م.ن؛ و منوچهری‌میان‌دوآب، ا. (۱۳۹۳). بررسی و تحلیل حضور زنان در فضاهای عمومی (مطالعه موردی: شهر میان‌دوآب). *همایش آسیب‌های اجتماعی زنان و خانواده*، دانشگاه مازندران.
۳۱. لطفی، ص؛ بردی‌آمرادنژاد، ر؛ و ساسانی‌پور، م. (۱۳۹۳). بررسی احساس امنیت در فضاهای عمومی (مطالعه موردی کلان‌شهر شیراز). *مجله پژوهش و برنامه‌ریزی شهری* ۵ (۱۹)، ۳۹-۵۶.
<https://dorl.net/dor/20.1001.1.22285229.1393.5.19.3.6>
۳۲. لینچ، ک. (۲۰۰۸). سیمای شهر. (مزینی، م، مترجم). تهران: انتشارات دانشگاه تهران.
۳۳. معماریان، غ.ح؛ جهان‌بخش، ح؛ و میرکاظمی، ف. (۱۳۸۷). روش‌شناسی ارائه درس انسان طبیعت معماری با تأکید بر تأثیر شناخت محیط زیست در فرایند ارتقای بینش معمارانه. *فصلنامه فناوری آموزش (TEJ)*، ۳ (۲)، ۱۳۳-۱۴۹.
۳۴. هاشم‌پور، پ؛ و سامی، ز. (۱۳۹۸). کیفیت محیطی مؤثر در حیات‌پذیری مجتمع‌های مسکونی (مطالعه موردی مجتمع مسکونی امام، چمران، آسمان شهر تبریز). *مطالعات شهری*، ۸ (۳۰)، ۵۵-۶۸.

35. Alitajer, S., Saadati Vaghar, P., Heidari, A., Farrokhi, A. M., & Sajjadzadeh, H. (2019). Evaluation of sociability of urban environment using "Cognitive maps" and "Spatial configuration maps". *Armanshahr Architecture & Urban Development*, 12(27), 99-109.

36. Bentley, I., Alcock, A., Murrain, P., McGlynn, S., & Smith, G. (1985). *Responsive Environment, a Manual for Designers* (pp. 85-95). Oxford: Butterworth Architecture.
37. Bowen, J. P. (2018). A provincial frost fair: urban space, sociability and spectacle in Shrewsbury during the great frost of 1739. *Midland History*, 43(1), 43-61.
38. Buber, R., Ruso, B., Gadner, J., Atzwanger, K., & Gruber, S. (2007). Evolutionary Store Design. How Water, Plants, Animals and Sight Protection affect Consumer Behavior. *In Proceedings of the 2007 ANZMAC conference*. Dunedin, New Zealand: University of Otago.
39. Butterworth, I. (2000). The Relationship between the Built Environment and Wellbeing: *A Literature Review*. Melbourne: Victorian Health Promotion Foundation.
40. Car, S., Francis, M., Rivlin, L., & Stome, A. (1991). *Public Space*. Massachusetts: Cambridge university press.
41. Carmona, M. (2003). *Public places – urban spaces*. The dimension of urban design. Oxford: Architectural press.
42. Coley, R. L., Sullivan, W. C., & Kuo, F. E. (1997). Where dose Community Grow? The Social Context Created by Nature in Urban Public Housing. *Environment and Behavior*, 29, 468- 494.
43. Evans, G. W. (2003). The Built Environment and Mental Health. *Journal of Urban health*, 80, 536-555.
44. Foster, S., Knuiman, M., Villanueva, K., Wood, L., Christian, H., & Giles-Corti, B. (2014). "Does walkable neighbourhood design influence the association between objective crime and walking?" *International Journal of Behavioral Nutrition and Physical Activity* 2014, 11,100.
45. Francis, M. (1989). Control as a Dimension of Public- Space Quality. In I. Altman, & E. H. Zube (Eds.), *Public places and spaces. Human Behavior and Environment: Advances in Theory and Research*, 10, 147-172. New York: Plenum Press.
46. Gehl, J., & Svarre, B. (2013). *"How to Study Public Life"*. Publisher: Island Press; Illustrated edition (October 15, 2013), p: 200.
47. Jacobs, J. (2016). *The death and life of great American cities*. Published by Vintage, New York.
48. Joye, Y., Williams, K., Brengman, M., & Wolf, K. (2010). The Effects of Urban Retail Greenery on Consumer Experience: Reviewing the Evidence from a Restorative Perspective. *Urban Forestry Urban Greening*, 9, 57-64.
49. Kearney, A. R. (2006). Residential Development Patterns and Neighborhood Satisfaction- Impacts of Density and Nearby Nature. *Environment and Behavior*, 38, 112- 139.

50. Kuo. F. E., Sullivan. W. C., Coley .R. L., & Brunson .L. (1998). *Fertile Ground for Community: Inner-City Neighborhood Common Spaces*. Volume 26, Issue 6, pp 823-851.
51. Latham, A., & Layton, J. (2019). Social infrastructure and the public life of cities: Studying urban sociality and public spaces. *Geography Compass*, 13(7), 20-34.
52. Lennard, S. H., & Lennard, H. (1984). *Public life in urban places*. Southampton: Godlier.
53. Link, F., Señoret, A., & Valenzuela, F. (2022). From community to public familiarity: Neighborhood, sociability, and belonging in the neoliberal city. *Urban Affairs Review*, 58(4), 960-995.
54. Lund, H. (2002). Pedestrian Environments and Sense of Community. *Journal of Planning Education and Research*, 21, 301-312.
55. Lund, H. (2003). Testing the Claims of New Urbanism: Local Access, Pedestrian Travel and Neighboring Behaviors. *Journal of the American Planning Association*, 69, 414-429.
56. Nasar, J. L. (1994). Urban Design Aesthetics: The Evaluative Qualities of Building Exteriors. *Environment and Behavior*, 26, 377-401.
57. Nasution, A.D., & Zahrah, W. (2012). Public Open Space Privatization and Quality of Life, Case Study Merdeka Square Medan. *Procedia - Social and Behavioral Sciences* 36, (2012) 466 – 475.
58. Oldenburg, R. (1999). *The Great Good Place: Cafes, Coffee Shops, Community Centers, Beauty Parlors, General Stores, Bars, Hangouts, and how they Get You Through the Day*. New York: Paragon House.
59. Paul, E., Rachel, A., Leanne, M., & Ben, C. (2013). "Crime Prevention Through Environmental Design in the United Arab Emirates: A Suitable Case for Reorientation?" *Built Environment*, Volume 39, Number 1, March 2013, pp. 92-113(22) Alexandrine Press.
60. Pereira, V. B. (2018). Urban distinctions: Class, culture and sociability in the city of Porto. *International Journal of Urban and Regional Research*, 42(1), 126-137.
61. Perkins, D. D., & Long, D. A. (2002). *Neighborhood Sense of Community and Social Capital (Chapter 15)*. In Fisher, A. T., Sonn, C. C. & Bishop, B. j. (Eds). *Psychological Sense of Community: Research, Application and Implication*. New York: Kluwer Academic / Plenum Publishers.
62. Schneider, R., & Kitchen, T. (2013). "Putting Crime Prevention Through Environmental Design into Practice via Planning Systems: A Comparison of Experience in the US and UK". *Built Environment*, Volume 39, Number 1, March 2013, pp 9-30(22). Alexandrine Press.

-
63. Semenza, j. (2003). The intersection of urban planning, art . And public health: The Sunnyside Piazza. *American Journal of Public Health*, 93, 1439.
  64. Willems, W. (2019). 'The politics of things': digital media, urban space, and the materiality of publics. *Media, Culture & Society*, 41(8), 1192-1209.
  65. www.kermanshah.ir